

Makale Bilgisi/Article Info

Geliş/Received: 14.05.2024 Kabul/Accepted: 05.06.2024

Diğer Makaleler/Other Articles, s./pp. 585-614.

**BİR DEVRİN TANIĞI:
ADALET PARTİSİ ESKİ MİLLETVEKİLİ FİKRİ PEHLİVANLI İLE
HAYATA, SİYASETE ve KIRIKKALE'YE DAİR KONUŞMALAR
(Sözlü Tarih Çalışması)**

Hamit PEHLİVANLI

Öz

Çalışma, Türkiye'nin yakın tarihine tanıklık etmiş bir siyasetçi ve toplum adamı olan Fikri Pehlivanlı'nın hayatını ve siyasi kariyerini konu alan bir sözlü tarih çalışmasını içermektedir. 1929 yılında Kırıkkale'nin Balışeyh ilçesinde doğan Pehlivanlı, köyünde başladığı eğitim hayatını Yozgat ve Afyon'da sürdürmüş, ardından İstanbul Üniversitesi Eczacılık Fakültesi'nden mezun olmuştur. Mesleğe Kırıkkale'de başlayan Pehlivanlı, aynı zamanda aktif bir siyasi yaşam sürdürerek Adalet Partisi'nden iki dönem Ankara milletvekili olarak görev yapmıştır. 1980 askeri darbesiyle sonlanan milletvekilliği süreci, Türkiye'nin siyasi tarihinde önemli bir döneme işaret etmektedir. Fikri Pehlivanlı'nın anıları, özellikle İstanbul'daki üniversite yılları boyunca yaşadığı zorlukları, siyasi ve sosyal atmosferi, kültürel değişimleri ve toplumsal dinamikleri detaylandırmaktadır. Bu dönem, Türkiye'nin çok partili siyasi hayata geçiş süreciyle çakışmaktadır ve Pehlivanlı'nın anlatıları bu geçişin toplumsal ve bireysel yansımalarına ışık tutmaktadır. Eczacılık mesleğini sürdürürken aynı zamanda Kırıkkale'nin sosyal yaşamında aktif rol alan Pehlivanlı, çeşitli sivil toplum kuruluşlarında liderlik yapmış ve yerel kalkınmaya katkı sağlamıştır. Anlattıkları, Kırıkkale ve çevresindeki toplumsal yapı ve gelişmeler hakkında değerli bilgiler sunarken, aynı zamanda bölgenin siyasi ve ekonomik tarihine dair anekdotlar içermektedir. Çalışmadaki bilgiler, Fikri Pehlivanlı'nın kişisel yaşamı ve siyasi kariyeri aracılığıyla 20. yüzyıl Türkiye'sinin sosyal, kültürel ve siyasi tarihine ışık tutan önemli bir kaynak olarak değerlendirilebilir. Bu çalışma, Türkiye'nin modernleşme sürecini, politik değişimlerini ve toplumsal dönüşümünü anlamlandırmada kritik bir referans noktası sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Kırıkkale, Fikri Pehlivanlı, Adalet Partisi, Süleyman Demirel, Selim Özer.

**Witness of An Era: Conversations About Life, Politics and Kırıkkale With Former
Justice Party Member of Parliament Fikri Pehlivanlı
(Oral History Study)**

Abstract

The document is a verbal history study that explores the life and political career of Fikri Pehlivanlı, a witness to a significant period in Turkey's recent history. Born in 1929 in the Balışeyh district of Kırıkkale, Pehlivanlı completed his education in Yozgat and Afyon before graduating from the Faculty of Pharmacy at Istanbul University. He began his professional career in Kırıkkale and simultaneously led an active political life, serving as an Ankara deputy for the Justice Party for two terms until his tenure was interrupted by the military coup in 1980. This period is indicative of a crucial phase in Turkish political history. Pehlivanlı's memoirs elaborate on the challenges he faced during his university years in Istanbul, shedding light on the political, social, and cultural atmosphere and the dynamics of societal change during Turkey's transition to a multi-party-political system. While

ⁱ Prof. Dr., Kırıkkale Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Tarih Bölümü, e-posta: hamitoba@yahoo.com, ORCID ID: 0000-0002-5008-6901.

practicing pharmacy, Pehlivanlı also played a significant role in the social life of Kırıkkale, leading various NGOs and contributing to local development. His narratives provide valuable insights into the social structure and developments in Kırıkkale and its vicinity, along with anecdotes about the political and economic history of the region. The information in the document, through the personal and political life of Fikri Pehlivanlı, offers a crucial resource for understanding the social, cultural, and political history of 20th-century Turkey. This study serves as a critical reference point for interpreting Turkey's processes of modernization, political changes, and societal transformations.

Keywords: Kırıkkale, Fikri Pehlivanlı, Adalet Partisi (Justice Party), Süleyman Demirel, Selim Özer.

Structured Abstract

The article under discussion unfolds as a meticulous oral history examination of the life and times of Fikri Pehlivanlı, a distinguished persona within the annals of Turkish political history. Born in the year 1929, amidst the rustic charm of Beyobası Village in Kırıkkale, Fikri Pehlivanlı not only witnessed but was also intricately woven into the fabric of Turkey's volatile political epochs. His educational journey began in the humble settings of his village, progressing through the academic echelons of middle school in Yozgat and culminating in high school graduation in Afyon. The year 1949 marked a pivotal chapter in his life as he embarked on his higher education at the prestigious Faculty of Pharmacy at Istanbul University. After earning his degree, he returned to Kırıkkale, where he embarked on his pharmaceutical career, serving the community that had shaped his early years.

During his tenure at university, Fikri Bey immersed himself deeply into the vibrant social and cultural milieu of Istanbul. This period was characterized by a profound engagement with the city's pulsating political atmosphere and its dynamic cultural life, elements that significantly sculpted his emerging political ideology. He found his political moorings during the ascent of the Democrat Party, later refining his political identity within the folds of the Justice Party. His university days were transformative, profoundly influencing his worldview and political posture. Residing in student housing, he nurtured impactful relationships with peers and academicians, which heightened his responsiveness to societal dynamics. Additionally, his sojourns in intellectual havens such as Bayezid and Küllük were instrumental in broadening his intellectual perspectives.

Beyond his professional endeavors as a pharmacist, Fikri Bey ardently pursued a vocation in politics, securing a seat in the Turkish Grand National Assembly as a deputy from the Justice Party. He honorably served as a deputy for Ankara during the tumultuous periods between 1973 and 1980, until his political journey was abruptly halted by the military coup of 1980. His political initiation, rooted in his collegiate experiences and catalyzed by the ascendancy of the Democrat Party, was further honed within the Justice Party. The narrative is rich with anecdotes that vividly paint the political landscape of the era, elucidating the internal dynamics of the party and reflecting Fikri Bey's perspectives on political and social events.

A considerable segment of the article is devoted to an intricate exploration of Fikri Bey's childhood and familial interactions. Raised under the stringent discipline imposed by his father, Aslan Bey, his upbringing was marked by rigorous control, which profoundly influenced his capabilities in leadership and decision-making in his later life. The strict familial discipline prevalent during his upbringing mirrored a widespread societal model within Turkey at the time, offering insights into the prevailing norms and value systems.

Fikri Bey also emerged as a prominent figure in social and cultural initiatives in Kırıkkale and its vicinities. His dual role as a pharmacist and a community activist saw him engaging actively with various associations and organizations, significantly impacting the social fabric of his community. His collaborations with institutions like the Red Crescent were pivotal in spearheading enhancements in regional health and educational infrastructures. These engagements underscored his identity not merely as a politician but as a fervent activist dedicated to elevating communal welfare.

His tenure in the military, serving as a pharmacist in a military hospital, also marked a critical phase in his life, endowing him with significant leadership and management skills. These skills were not only pivotal in his military role but also transcended into his political and social engagements, facilitating his handling of crises and leadership challenges.

This scholarly article does more than recount the biography of Fikri Pehlivanlı; it provides a profound insight into the socio-political and cultural transformations of Turkey through the lens of his experiences. By delving into the life of Fikri Bey, the study illuminates Turkey's recent historical trajectory, enriching our understanding of the period's political and social constructs. Thus, this work serves not only as a portrait of a political figure but as a reflective mirror capturing the essence of an era through the life of an individual who stood as both a participant and a witness.

Fikri Pehlivanlı

Fikri Bey, Pehlivanlı Aşireti'ne mensup bir ailenin çocuğu olarak Kırıkkale'nin Balışeyh İlçesi'ne bağlı Abdurrahman Bey Obası Nahiyesi'nde (şimdiki adı Beyobası Köyü) 1929 yılında dünyaya gelmiştir. Babası Aslan Bey, annesi Tayyibe Hanım'dır. Fikri Bey, İlkokulu nahiyesinde okumuş, ortaokulu Yozgat'ta, Kırıkkale'de lise olmadığı için lise tahsilini de Afyon Lisesi'nde tamamlamıştır. Liseden sonra 1949'da İstanbul Üniversitesi Eczacılık Fakültesi'ne kaydolmuştur. Mezun olduktan sonra Kırıkkale'ye gelerek buranın ikinci veya üçüncü eczacısı olarak meslek hayatına atılmıştır. Fikri Bey, eczacılık mesleğini icra ederken aileden aşına olduğu siyasetle de uğraşmaya başlamıştır. Ankara Milletvekili, Eczacı, Adalet Partisi (AP) Kırıkkale İlçe İdare Kurulu Başkanı olarak görev yapmıştır. 18.10.1973 tarihli "Milletvekilliğine Seçilmiş Olanlara Verilecek Tutanak" kayıtlarına göre 14 Ekim 1973 tarihinde yapılan 4. Dönem Milletvekili Genel Seçimlerinde Adalet Partisi'nden Ankara milletvekili seçilmiştir. 5. Dönemde yine Ankara'dan aynı partiden milletvekili olarak meclise girmiştir. Milletvekilliği 12 Eylül 1980 tarihinde askeri darbe ile sona ermiştir. (TBMM. Arşivi, Dönem: IV-(15), Sicil No.983.)

Sözlü tarih çalışması için yapılan bu konuşmalar 26 Nisan 2010'da saat 14.36-15.44 saatleri arasında, 17 Mayıs 2010'da saat 14.48-15.56 saatleri arasında Kırıkkale'de yapılmıştır. Fikri Bey bu konuşmadan beş yıl sonra 17 Ağustos 2015'te vefat etmiştir. (Pehlivanlı, 2015)

Fikri Bey ile çocukluğuna dair konuşurken, aklında kalanları ve hayatında iz bırakan konuları hatırlamaya çalıştı. Çocukluğunda, babası Aslan Bey ile münasebeti ve aile düzeninin yanı sıra günlük hayata dair hatırladıklarını anlattı. Abdurrahman Bey Obası köyündeki iki katlı büyük konaklarında sabah kalkınca babalarının karşısında toplanırlarmış. Tabii, "Gelsinler!" talimatı olursa. "Babamın karşısında çocuklar olarak hepimiz toplanırdık." diyor konuşmasında. Aslan Bey sert bir adam. Çocuklarının karşısında ciddi duruyor. O zamanki anlayış buydu. Herkesin yaşına ve sorumluluğuna bağlı olarak günlük iş dağıtımını yaparmış. Herkes o günkü vazifesini öğrendikten sonra Aslan Bey'in elini öperek çıkarırlarmış. "Bundan sonra", diyor Fikri Bey, "Bir daha babam tarafından herhangi bir sebeple çağrılmazsak karşısına çıkma şansımız yoktu." Demek ki herhangi bir vesileyle babaları tarafından çağrılmazlarsa ertesi gün sabah içtimasına kadar görüşme ihtimalleri çok zayıfmış. Bugün için belki biraz sert bir anlayış gibi gelebilir. Ancak olayları zamanı ve şartlarında düşünürsek normal karşılanması gereken bir hadise olarak değerlendirilebilir. Bırakın 1940'lı yılları, 1960'lı yıllarda da bazı ailelerde durum aşağı yukarı buna yakındı. İnsanlar, babalarının, hatta büyüklerinin yanlarında çocuklarını sevemezler, onlarla ilgilenemezlerdi. İsteseler de bu imkânsız gibiydi. Ayıptı, adaba aykırıydı, geleneklerin dışına çıkmak gibiydi. Dolayısıyla bu hususlara riayet etmeyenler dışlanırdı, ayıplanırdı. Arslan Bey gibi otoriter bir şahsın ailesinde de bu kurallar katı bir şekilde geçerliydi. İşte Fikri Bey bu şartlar altında çocukluğunu geçirmiş bir kimseydi. Geleneksel büyük bir aile içerisinde yetişmiş, o günün şartlarında yüksek tahsil yapma imkânı bulmuş, eczacı olmuş, en alt kademelerden başlayarak siyasette yer almış, milletvekili olmuş bir kişi olarak elbette söyleyeceklerinin önemi vardı. Kırıkkale'nin yetiştirdiği saygıdeğer, güzide bir şahsiyet olarak onunla 2010 yılı nisan ve mayıs aylarında

uzunca bir sohbet gerçekleştirdik. Bazen biz sorduk meraklarımızı giderdik, bazen o serbest bir şekilde söylemek istediklerini, önemli bulduklarını anlattı. Bazen çocukluk, bazen gençlik, üniversite yılları, öğrencilik hayatı, askerlik hayatına dair önemli bulduklarını anlattı. Askerlikten sonra Kırıkkale'ye gelişini, eczane açışını, şehrin ileri gelenlerinden bazılarını anlattı. Siyasete atılışını, parti içi ayak oyunlarını anlattı. Demokrat Partiden başlayarak Adalet Partisi'ndeki siyasi hayatını, milletvekili olarak yaptıklarını, o günün önemli siyasetçilerine dair değerlendirmelerini, Demirel'e ait anılarını anlattı. Yani bu sohbet sırasında siyasete, hayata ve Kırıkkale'ye dair bildiklerini bize anlattı. Elbette bu sohbette anlatılanlar onun bildiklerinin çok ufak bir kısmını oluşturmaktadır. Keşke hatıralarını yazsaydı da ona dair daha fazla bilgiye ulaşsaydık. Ama Türkiye'de hatıra yazma geleneği çok zayıf, yani Türk insanı yazmamakla malul. Ama yine de bu kadar sohbet imkânı bularak bir devre tanıklık etmiş siyasetçi, iş adamı önemli bir şahsın anlattıklarını kayda geçirmekle bir nebze olsun kaybımızı telafi ettiğimizi düşünüyoruz. Aşağıda Fikri Bey'in anlattıklarını bulacaksınız. Faydalı olacağından şüphem olmadığını belirtmek isterim. Fikri Bey'in anlattığına göre, ortaokulu Yozgat'ta okumuş, liseyi yatılı olarak Afyon Lisesi'nde tamamlamış. Eski Genelkurmay Başkanlarından İsmail Hakkı Karadayı ile Afyon Lisesinde beraber okumuşlar. Liseden sonra da İstanbul Üniversitesi Eczacılık Fakültesine kaydını yaptırmış ve buradan mezun olarak eczacılık mesleğine başlamış.

Üniversiteye kaydolmak üzere İstanbul otobüsüne binerek yola çıkar. Anlattığına göre İstanbul'da otogarda otobüsten iner. Daha erken saatler olduğu için etraf henüz karanlıktır. Sabahçı kahvelerinden birine herkes gibi girip oturmuş, bir simit almış ve bir de çay söylemiş. Çay gelmiş ama şeker ve kaşık yok. Masaların üzerinde de şeker yokmuş. Öyle olunca biraz tereddüt etmiş, ne yapayım diye. Etrafına bakınmış, herkes ne yapıyor diye. Masaların üzerinde küçük kaselerin içinde şeker yerine kuru üzüm bulunuyormuş. Önce bir mana verememiş, kuru üzümüne. Sonra etrafına bakmış ki herkes bir kuru üzüm tanesi atıyor ağızına, üstüne de çayını yudumluyormuş. "Durumu çözdüm." demişti. O da diğer müşteriler gibi kuru üzümle çayını içmeye başlamış. Önce yadırgamış ama sonradan alışmış. Dediğine göre fena da olmuyormuş kuru üzümlü çay. Fikri Bey'in anlattıkları elbette doğru. İkinci Dünya Savaşı'ndan çıkan dünya, fakirlik içerisinde. Savaşa fiilen girmese de Türkiye de bu durumdan nasibini almış vaziyette. Ekmeğin karneye bağlandığı, şekerin bulunmadığı harp sonrası dönemler, bu tarihler. Gerçekten de zor ve çileli günler. İşte bu şartlar altında üniversiteye başlamış Fikri Bey. Daha sonraki buluşmalarımızda hayatından çeşitli kesitler, anılar, siyasi hayatına dair görüşleri, hayata dair görüşleri vs. gibi hususlarda hatırladıklarını bize aktarmaya çalıştı. Fikri Bey sadece bu kadar değildi. Ama imkânlar ölçüsünde konuşabildiğimiz konuları burada aktarmaya çalışacağız.

Hamit Pehlivanlı: Üniversiteye gidişiniz ve üniversite hayatınız hakkında hatırladıklarınızdan bahsedebilir misiniz?

Fikri Pehlivanlı: "Üniversiteden tat alamadım. Doğru düzgün bir okumadım ki. İşte mezun olduk. Lisedeki çalışkanlığımızı üniversitede devam ettiremedim."

HP- İstanbul nasıldı öğrenciliğinizde? Siyasi olaylar var mıydı?

FP: Siyasi olaylar yoktu. Tek partide bir sene okuduk. Ondan sonra Demokrat Parti vardı. Demokrat Parti geldi. Ben mektepte demokratlığımı ün yapmıştım. Demokrat Fikri diye. Rakı sofralarının rakı içmekten ziyade edebiyatını severdim. İşte anlatmıştım ya. Yıllıkta, (sizin de olur) bizim yıllıkta bir karikatür vardı. Bir de bıyıklarım vardı. O zaman bir heveslendim bıyık bıraktım. Bağdaş kurmuşum, önümde bir tepsi. İçinde Fahrettin Kerim (Gökay). Elimde bir sigara, eksik olmuyor filan. Beni öyle karikatürize etmişler.”

Sene 1949’da girdim fakülteye. 1950 senesi 14 Mayıs’ında Demokrat Parti iktidara geldi. Yani Demokrat Parti iktidarında okuduk. Ama öyle güzel bir İstanbul var ki... Böyle sadece akşam üzeri tramvay kalabalıkları olurdu. Sonra belediye reisinin biri otobüs icat etti. Tramvaylar da mevki mevki... Kırmızı tramvaylar birinci mevki. Yani oturduğunuz kanepede. O birinci mevki talebeye beş kuruştur. Onun arkasına bir vagon takarlardı, o da ikinci mevki. Yeşil oturacak yerleri kırık, zaten tahtaydı. Böyle minder filan yoktu. Bayezid’den bindin mi, Bebek’e kadar gidiyordun tramvayla. Mesela mayıs ayında bizim bir zevkimiz vardı. Binerdik üç beş arkadaş tramvaya, hadi Emirgan’a çay içmeye, orada çay içerdik.

Bir kereyle bir şey anlamazsın İstanbul’dan, mümkün değil. Ben dört beş sene kaldım, bir şey anlamadım. Ama İstanbul’un her tarafı güzel, böyle gecekondular istilasını olmadığı için o devirde. Düşünebiliyor musun, 50’deki sayımı? 500 bin İstanbul’un nüfusu. 1950’de 500 bindi. Şimdi 14-15 milyon. Bir de Kırkkale’yi gözünün önüne getir. Kırkkale’nin de devlet yolunun üst tarafındaki mahalleleri gözünün önüne getir. Kaletepe, Bağlarbaşı, Etiler filan böyle 20-30 tane Kırkkale’yi yan yana koyuyorsun, diğer tarafta da işte Gazi Osman Paşa’sı, Gazi Paşa’sı, daha bilmem bir sürü isim işte; Bağcılar, Güneşli, Güngören, bir sürü yer var. O kadar boş arazi vardı ki şimdi gökdelenler çıkıyor ortaya. Şişli öyleydi. Şişli bomboş araziydi. Şişli’ye doğru giderken bir İstanbul Radyo Evi vardı, Harbiye Orduevinin yanı. İlaç fabrikasına gittik görmeye daha doğrusu. Oralar bomboştur işte. Oralarda şimdi gökdelenler fıskırıyor ve daha modern şeyler ama onun dışında İstanbul’da bir şey yok. Aksaray’dan ara sokaklara girdin mi, bitiyordu. İstanbul değil, ana caddeler yani. O Vatan Caddesi mi ne, hani onu rahmetli Menderes açtı. Menderesi de sildiler. Allah onları ömür boyu her şeyden mahrum etsin. Herif bir şey açtı, güzel o yolları açıyor. Menderes gece yatıyormuş, rüyasında İstanbul’un ertesi gün hadi şurayı yıkın diyormuş filan. Yani böyle yapılan her işi “ti” ye almak, hafife almak... Yani son zamanlar da şey bile, Ecevit bile bizim zamanımızda yapıldı ilk köprü. Şu Boğaziçi Köprüsü şimdi ki. Türk mühendislerin eseridir. Yani hiç yabancı çalışmadı o şeyde. Ecevit dedi ki “Zengine köprü, fakire kolera.” Bir de kolera lafı hiç eksik olmazdı o devirde. Özellikle hac mevsiminde. Hacca birini göndermemek için “salgın var” denirdi. “Zengine köprü, fakire kolera.” Yani o köprüden niye fakir geçmesin? Sadece zengin mi geçecek? Yani mantığı yok. Bizim politikacılarımızın kapasitesi maalesef bu!

HP: Talebeliğinizde İstanbul’da nereye giderdi öğrenciler? “Küllük” filan vardı, değil mi?

FP: “Bayezid’de “Küllük” vardı, orada nargile içerdik. Nargile servisi yapılırdı. Çok güzel yerdir o Küllük. Herkesin buluşma yeriydi Küllük. Edebi sohbetlere açık bir yerdi. Şairlerin, ediplerin randevu mahalliydi biraz da. Yani fazla talebe ağırlayacak bir yer değildi. Çünkü talebeye biraz pahalıydı ora.”

HP: Talebe nereye giderdi?

FP: “Talebe kahveye giderdi, nereye gitsin? Öyle talebenin gideceği özel bir yer yoktu. He vallahi yoktu, evet hocam.

HP: Siyaset filan nasıldı? Mesela tek parti döneminde talebenin Cumhuriyet Halk Partisine bakışı nasıldı?

FP: Hocam, talebenin hiç akli olmazdı ya. Bir olay olurdu, “Arkadaşlar, filan yeri basıyoruz, yürüyün!” derlerdi. Sağcı mı solcu mu ne... Tan gazetesini bastılar, yurda geldiler. Ben katılmadım.

HP: Yurtta mı kalıyordunuz o zaman? Hangi yurtta?

FP: Evet. Merkez yurtta. Adı, Merkez Yurt idi. Torpille girdim oraya.

HP: Vezneciler’deki yurt mu?

FP: İstanbul Üniversitesi var ya, o eski Harbiye Nezareti. Onun arkası, Süleymaniye ile onun arasında kışla gibi bir yurt vardı. Bizim yurdun altında bir tünel vardı. O tünelden Süleymaniye’ye geçiliyordu. Doğrudan Süleymaniye Camiine geçiliyordu. Rahmetli Menderes, “Müesseseyle birleştireceğim.” dedi, bizim yurdu yıktı. Şimdi üniversiteyle Süleymaniye Camii aynı bahçede gibi. Talebe olaylarına filan hiç katılmadım. Zaten talebe dernekleri sadece ara sıra danslı parti düzenlemekten başka bir işe yaramazlardı. Ben onlara hiç katılmadım. Biz biraz köylü kaldık yani.

HP: Size niye Demokrat Fikri diyorlardı?

FP: İşte ben Menderesçiydim. Konuşuyorduk tabii arkadaşlarla. Mesela, senin hoşuna gider, ben Büyük Doğu da okuyordum. Yani Necip Fazıl’a hayranlığımdan değil, İsmet Paşa’ya güzel atıyor diye alırdım.

HP: İsmet Paşa’ya tepkiden yani?

FP: İsmet Paşa’ya değil. Atatürk’ün adı birinci Reisi Cumhurdu. Hiç Atatürk demezdi. Birinci Cumhurbaşkanı diye. Ta o zamandan cumhuriyete karşı idiler. Sebilürreşat gazetesi. Şimdi oğlanın birinin elinde Arap alfabesiyle yazılmış bir mecmua gibi bir şey var. Bir de galiba Büyük Doğu var elinde, yurtta. Halk Partili olduğunu, ben şeyim, Devrimciyim diyor. Oğlanın biriyle tartışıyor, bu gerici filan diyor. Sonra birileri, “Ya kardeşim!” dedi. “Anladık, bir gericilik, ilerencilik var.” dedi. Herif Arap Filolojisi talebesi. Elinde tabii Arapça yazılı mecmualar, kitaplar bulunacak. Arap Filolojisinde öğrenci. Arap Filolojisi bölümü vardı o zaman İstanbul Üniversitesinde. Yani 50’lerde vardı.

HP: Şimdi de var.

FP: Hâlâ var tabii. Bir şiiri tercüme ettiremedim hoca ya. Cebimde taşıya taşıya kırk parçaya bölündü kâğıt. Ben aslında bunun mealini biliyorum. Aşağı yukarı zaten beni ilgilendiren son cümlesinin iki kelimesi, “Bahşem Semerkand û Buhârârâ” diyor. Yani bahşederim, bağışlarım demek istiyor Hafız¹. Bunun hikâyesini anlatayım mı? Şair İranlı... Benim bildiğim yani... Ben eczacıyım; edebiyatçı, tarihçi değilim. İki büyük şair var o dönem İran’da. Birincisi geçen sana bahsettiğim Şeyh Sadi, diğeri de Hafız. Bu şiiri Timurlenk’e sunmuşlar. Semerkant’ı, Buhara’yı yakıp yıkmış, zapt edip oturmuş şiirde. Sonra tercüme

¹ Hafız-ı Şirazi. 14. Yüzyılda yaşamış İranlı bir şair. Ölüm tarihi 1390. Emir Timur ile görüşmüştür.

ettiğimizde anlarız. İşte diyormuş ki “O güzelin bilmem neresindeki benlere, Semerkant’ı, Buhara’yı veririm” diyormuş. O benler ayrı bir güzellik veriyormuş demek ki bahsettiği güzele. Şiir diye takdim etmişler, Timurlenk’e okumuşlar. Fakat çok kızmış. Bulun şu herifi bana demiş. Şairi yakalamışlar bir yerde yaka paça. Herifin üstü başı perişan, Timur’un huzuruna getirmişler. “Ulan deyyus!” demiş, biz bu Semerkant’ı, Buhara’yı nasıl aldık? Kelleler aldık, verdik, yaktık yıktık, askerlerimiz öldü. Burada karşı koyanları öldürdük. Sen nasıl ne haddine bir güzelin benlerine iki şehri birden feda ediyorsun? “Asın bunu!” demiş. Şair de “Efendimiz” demiş, “Halimizden belli değil mi? Yok olanın başışından ibaret” demek istemiş. Sonra Timur da şairi affetmiş.

HP: Okul hayatınıza dönelim mi?

FP: Evet, İstanbul’dan çıkamayalım mı yani?

HP: Yani, siz bilirsiniz abi?

FP: Buradan başlayalım bence.

HP: Tamam nasıl isterseniz? Okulu bitirip gelin o zaman.

Fikri Pehlivanlı: İstanbul’u Demokrat Parti kazanmıştı. 1950 seçimlerinde Fahrettin Kerim Gökay², İstanbul valisiydi. 50 seçimlerinde İsmet Paşa geldi, İstanbul’a, propagandaya. Ama Taksim hıncahınç dolu. Taksim Meydanı’ndaki kalabalığın uzunluğundan ve yoğunluğundan İsmet Paşa çok memnun kalmış. Fahrettin Kerim Gökay, “İşte İstanbul, Paşam” demiş. Ben duymadım, biz de gitmiştik o mitinge de. Yani, “İstanbul senin, bak bu kalabalığa” demek istiyor. O lafiyla çok dalga geçildi. Seçim yapıldı, İstanbul’u Demokrat Parti sildi süpürdü. O da valiydi. Valiler böyle işleri kolay bilirler. Vali yerinde kalmayı başardı. Ondan sonra da Demokrat Parti’den milletvekili ve bakan oldu. Anlatabiliyor muyum? Bizim böyle işlere aklımız ermezdi.

HP: Türkmenler bilmez o işi, Türkmenler siyaset bilmez.

FP: Bilmez. Burnunun dikine gider, bir yere saplanır, orada kalır, çıkmaz.

FP: Keskin’in köylerinin %70’i, %80’i Türkmen.

HP: Üniversitedeki ekonomik durumunuz nasıldı?

FP: Hocam, bana yetiyordu. 120 lira para yolluyorlardı bana. 50 lirasını yurda veriyordum. Sabah kahvaltısı dâhil, yeme içme dâhil, çamaşır yıkama dâhil 50 liraya. İstersen bir 50 lira daha veriyorsun, öğle ve akşam yemeklerine katılabiliyorsun. Fakat biz öğlen yemeklerinden kaçardık. Çünkü Beyazıt’ta Aşış diye bir lokanta vardı. Sözüm ona lokanta bize iskonto yapardı. Essah mı yalan mı? Iskonto yapardı ama yine de normal kazancını mu alıyordu, onu bilemezsin. Ama Aşış Lokantasında çok güzel kuru fasulye ve pilav yapıyordu. Arkadaşlar, genellikle hava kapandığı için İstanbul’da hiç açmaz hava, hep kapalıdır İstanbul’da hava. Tamam, hadi hemen Aşış’e derlerdi. Aşış’in önünden tramvaya bineceğiz. Orada kuru fasulye havası var, derdik. Kuru fasulyenin arkasına da sinema. Oradan da tramvaya atladığımız gibi Beyoğlu’na. O Beyoğlu’na gitme yüzünden Fransızca hevesim kursağımda kaldı. Bir güzel talebeliğe başladım bidayette. (Hocaya dönerek) Şimdi ne

² Fahrettin Kerim Gökay; 9 Ocak 1900’de Eskişehir’de doğmuştur. 22 Temmuz 1987’de İstanbul’da ölmüştür. İstanbul Darü’l-fünunu Tıp Fakültesi’nden 1922’de mezun olmuştur. 1949- 1957 arasında sekiz yıl İstanbul Valiliği yapmıştır. I. (XII) dönem İstanbul Milletvekiliği e Sağlık Sosyal Yardım Bakanlığı, İmar İskân Bakanlığı yapmıştır.

sanıyorsun, biliyor musun? Üniversiteye gelince herkesin üstü başı düzgün, efendim kravatlı, şu kolunun altında en az bir kitap bulunan veya bir mecmua bulunan... Üniversitenin, Harbiye'nin ön tarafı kapıya kadar, o bahçede tabureler veya sıralarda oturacaksınız iki üç arkadaş. İlim, irfan ve edebiyat konuşacaksınız. Öyle sanıyorsunuz! Benim hayalimdeki İstanbul ve üniversite öyle diye düşünüyordum. Yurda bir geldim ki "Dingo'nun Ahırını" sanki. Tepinen tepinene... Bir kötü hoparlörü var. Radyolar hoparlöre veriliyor. Köylerden gelen oğlanlar birbirlerinden dans öğreniyorlar. Dans plakları koyuluyor filan. Hayallerim kırıldı. Yalnız bir mutlu tarafım vardı; yurdun kantinine geçip, kahvaltıdan sonra kantine çıkardık. Arkadaşların kimi bilardo oynardı. Bilardo da oynardım ama hastası olmadım. Ama bilardo hastaları vardı. Benim de bütün keyfim kahvem ve sigaramdı. Oturduğum kantindeki oğlan çok da güzel kahve yapardı. Yani zincirden boşalmış gibi... O yatılı okul (Afyon Lisesi) nasıl disiplinli, nasıl disiplinliydi. Allah etmeye gözünüzü açamazsınız. Samsun'daki Er Eğitim Alayı oradan daha iyidir. Oradan kurtulmuş olmak... Bir de benim saçlarım da güzeldi, biliyor musun? Hatta kızlar benim saçlarımı ödünç isterdi. "Fikri, saçlarını uzat bize ver de saçımızın arasına yerleştirelim." derlerdi. Saçımı tarama şansım da oldu üniversiteli olunca. Önceden üç numaraya "kırktırılardı". Hayat mı bu hocam? Lisedeki talebeye hadi saçını kes filan. O ulviyeti yaşadım. Kahvemi içmek, sigaramı içmek...

Farmakoloji, Farmasosik Kimya derslerine gelen bir hocamız vardı Hayriye Amancı³ (Gürsoy, vd. 2013) diye. Bir de otoriter, Eczacı Hayriye Hanım! Kadın ateşli... Çatır çatır yazar tahtaya, ne öğrenebilirsen öğrenebildiğimiz kadarıyla. Ders başlamadan evvel hocanın kapısından bakardık. Hademe hanım çok güzel kahve yapardı. Orada kahve içerken bizi yakaladı Hayriye Hanım. "Ooo, çok memnun oldum gençler." dedi. "Kahve zevkini tatmalı" filan dedi. "Ne işiniz var burada?" demezdi kadıncağzı. Yani o hocam beni önce kahveyle tanıdı. Tabi orada da sefamız devam ediyordu. Yani şimdi 120 lirayla o kadar gezabiliyoruz. En lüks vasıtamız tramvaydı. Ben hiç taksiye bindiğimi hatırlamam İstanbul'da. Bir de Adanalı oğlanlar vardı. Çiftlik sahiplerinin oğulları; görgüsüzler, onlara çok para gelirdi. 500, 600 hatta 1000 liraya kadar para gelen çocuklar vardı. Onlar da para bolluğunda Beyoğlu'na giderler, barlara düşerler, içerler filan ama bizim batakhane tavrımız olmadı. Tam bir İstanbul Beyefendisi olmaya çalıştık. Yani biraz da benim tabiatımda vardı. Bir de bizim hocamız vardı. Zannediyorum Süheyl Ünver⁴ (Sayar, 2012) diye bir hocaydı. Sanat Tarihi profesörüydü. Hattatları filan anlatırdı. O hoca bize, "Aman çocuklar, buradan sadece bir doktor, bir eczacı,

³ Hayriye Amâl 1912'de İstanbul'da doğmuş ve 3 Nisan 2005'te vefat etmiştir. Fikri Bey, hocanın soyadını "Amancı" diye hatırlamaktadır. Doğrusu yukarıdaki gibidir. Farmasosik değil doğrusu Farmasötik kimyadır. Hocanın bu isimde iki ciltlik bir eseri de mevcuttur.

⁴ Süheyl Ünver Bey 17 Şubat 1898'de İstanbul Haseki'de dünyaya gelmiştir. Babası Mustafa Enver Bey, annesi Safiye Rukiye Hanım'dır. 1915'te girdiği Mekteb-i Tıbbiye'yi 1920'de bitirmiştir. Aile ocağında dedesi hattat Mehmed Şevki Bey'in konağında tıp tahsili yanında sanatçı yönünü de geliştirdi. Yeniköylü Nuri Bey'den (Urunay) tezhip, Necmeddin Efendi'den (Okyay) ebru dersleri almıştır. Eniştesi hattat Hasan Rıza Efendi'den sülüs ve nesih yazılarını meşketti. 1923'te Medresetü'l-Hattatin'den tezhip ve ebru icazetnamesi aldı. 1927'de Paris'e giderek hekimlik ihtisasını tamamlamıştır. 1929'da Türkiye'ye dönmüş ve üç aylığına Viyana'ya gitmiştir. Fransa ve Avusturya kütüphanelerinde araştırmalar yaparak Türk eserlerini tespit ederek onlardaki süslemeleri istinsah etmiştir. 1930'da İstanbul Darü'l-fünunu Tıp Fakültesi'nde akademik hayata başlamıştır. 1967'de Cerrah Paşa Tıp Fakültesi'ne geçmiştir. 1973'te emekliye ayrılmış ve 14 Şubat 1986'da İstanbul'da vefat etmiştir.)

bir kimyager olup Anadolu'nun başka bir yerlerine gidecekseniz geldiğiniz gibi dönmüş olursunuz. İsterseniz buradan "Pekiyi" ile mezun olun, İstanbul'u yaşamamız lazım. İstanbul, yürürken bile size bir şeyler verir, kültürünüzde bir gelişme olur. Hiç meşgul olmasanız, bir yerlere bakarsınız ufkunuz açılır. Yani sadece talebe olmayın." diye nasihat ederdi. Ben ona epey uydum. O hocanın nasihatine. Ama gene de köylü tarafımız ağır basıyordu.

FP: İstanbul'u noktalayalım isterseniz?

HP: Üniversiteyi bitirdiniz, döndünüz?

FP: Geldim, askere gittim.

HP: Askerliği nerede yaptınız?

FP: Erzincan'da. Hayatımın en rahat devri Erzincan'da geçti. Mebusluk dönemim dâhil. Erzincan Askeri Hastanesine çıktı tayinim. Hastanenin eczacısıyım, bir tane. 3. Ordu Sıhhiye Deposu da Erzincan'daydı. 3. Ordunun merkezi Erzurum'daydı. Cesur olmak lazımdı herhalde. Bir binbaşı vardı, 3. Ordu Sıhhiye Deposunda. O Erzincan'daydı. Bütün sağlık kuruluşlarının ve diğer askeri sağlık kuruluşlarının ilaç ve malzemesini verirdi o depo. Herif izin aldı. Ondan sonra da emekliliğini istemiş. 3. Ordu Deposu eczacısız kaldı. Bana dediler ki "Hem oraya bakacaksın hem de eczaneye bakacaksın." dediler. Kumandana vekalet ediyordum. Bir baktım o çizelgeye, 3. Ordunun personel cetveline, kumandan eczacı albay, depolama grup amiri eczacı binbaşı, sevk subayı eczacı yüzbaşı, bir de eczacı yedek subay. Dört tane eczacı. Albay, binbaşı, yüzbaşı. Hepsi benim. Kumandanlığa vekalet ediyorum, kumandan oldum bir manada. Vekaletin ne farkı var. Tabi bunların hepsi hayata alıştıran şeyler. Kumandanlığa oturdum üç gün. Geldim, makam arabam var, bir pikap, onunla gelip gidiyorum. O bizim gördüğümüz binbaşılı, yüzbaşılı kışta kıyamette "cemselerin"⁵ arkasına atıyorlar, öyle gidiyorlar kışlarına. Oğlan saat dokuzda geliyordu, alıp götürüyordu beni kumandanlığa. Bir vaveyla işittim giderken. Tabi merak ettim ama belli etmedim. Zaten bir astsubay vardı. Binbaşıyla fazla ahbaplık kurmuş, o astsubayın masasını da kumandanın odasına kurmuşlar. Ben astsubaya dedim ki, "Sakin alınma ama kumandan odasında tek olur." dedim. "Sen masanı bir yere kaldır." dedim herife, onu kaldırttım. Şimdi vaveyla işte dört beş tane astsubay var, 40 tane asker var depoda. İki tane muamele memuru üsteğmen var. Onların rütbesi sarı-beyaza çalan yıldız takarlardı. O kâtip sınıfı teğmenler. Ama kumandan benim. Onlar üsteğmen ama kumandan benim. Postaya dedim ki, "Bana inzibat subayını çağır", dedim. İnzibat memuru küçük bir herifti. "O gürültü neydi?" dedim. "Burada adam mı dövüyorsunuz?" dedim. "Efendim," dedi, "Biliyorsunuz, koğuşa küfretmiş." dedi. "Bir Nedim var," dedi. "Allah'ın belası." dedi. Yani onu yumuşatıyormuş (!) aklınca. "Bir daha," dedim "Ben burada olduğum sürece hiç birinizin bir eri şöyle iteklediğini görmeyeceğim!" dedim. "Bunu bir kere aklınıza yazın!" dedim. "Efendim," dedi, "O zaman," dedi, "İnzibat subaylığı filan nasıl olacak?" dedi. Baktım yakasında çark var. "Sen zaten çarklısın." dedim. "İnzibat subaylığından memnun değilsen, yazayım seni alsınlar buradan." Dedim, filan, o korktu. Dövüş horozu yetiştiriyor bilmem ne. Orada, yani yerler o kadar

⁵ Cemse, GMC (General Motors Corporation) marka adından gelen bir tabir. Askeri amaçla kullanılan bir kamyon çeşidi. Halk ağzında GMC kısaltması "Cemse" olarak telaffuz edilmektedir.

müsait, öyle dürzüler ki... Sonra o eri çağırttım. "Nedim, sen bana hayat hikâyesini anlat." dedim. "Sen ne zaman terhis olacaksın?" "Altı ayım var efendim." dedi. "Aslında benim askerliğim bitti de askerliğim yandı." dedi. "İşte bir daha yapıyorum." dedi. İşte kavga dövüş, iki kere askerliğini mahkemede yakmış işte. "Peki, burada müddetini tamamlamak ister misin?" dedim. "Tabi Efendim." dedi. "Peki, seni niye dövüyordu bu herif?" dedim. Nedim, "Efendim bana iftira ettiler." dedi. "Paltomun cebine esrar koymuşlar." dedi. "Ben de kim koydu diye bütün koğuşa sövdüm. Benim bütün kabahatim bundan ibaret." "Sen," dedim, "Böyle yaparsan, sen bu şeylerden kurtulamazsın. Ben buradayken terhis olup gitmeyi düşünür müsün?" dedim. "Tamam." dedi. Bunlar depo askeri diye askerlerin cebinde bir çatal, yemek çatalı, ceplerinde gezdirirler. Yırtık pırtık elbiseler filan, o depo memuru astsubayı çağırdım, "Aslanım," dedim. Herif benden büyük, "Yani burada bunlara verilecek elbise yok mu?" dedim. Astsubay, "Var efendim." dedi. "Niye giydirmiyorsunuz bunları?" dedim, yemekhaneyi teftişe gittim. Şöyle tahtalardan çakılmış, üstü aralarına kir dolmuş pis masalar. Kantini vardı oranın, "Kantinin kaç parası var?" dedim. "18 lirası var." dedi. "İyi," dedim, "Ver onu sen bana." dedim. Çarşıya çıktım. O muşambalar var, üstünü ben tamamladım, 18 lirayı 50 liraya ben tamamladım. Tabi güzel sildirdim temizlettim, ondan sonra muşambaları serdirdim. Bir daha hiçbir asker cebinde çatal taşımayacak.

HP: Çatalı niye taşıyorlar?

FP: İşte kendi yıkayacak, nereye koyacak, cebine koyacak, kaybolmasın diye. O astsubaya bir görev verdim, "Yemekhaneyi iki güne bir teftiş edeceğim, pırl pırl olsun." dedim. "Çıkartın ne kadar elbise varsa." dedim. "Hepsini çakı gibi giydir." dedim, baştan aşağı, ama bir hizmete koşuyorlar, hep yeni elbiseler giydirdim, pabuç dâhil. Bulaşıkçı ayrı, böyle herkes kendi yıkamayacak. Bir not yazıp "Nedim," dedim, "Oğlum bunu götür başçavuşa. Seni baştan aşağı donatsın, ben seni onların arasından çıkaracağım. Sen benim özel postam olacaksın." dedim. "Ama bir askerle kavga ettiğini duyarsam, seni hastaneye gönderirim, orada bir asabiye uzmanı var. Orada teşhis için akıllı mı deli mi olduğunu sopayla belli olur!" Herif öyle diyordu. O zaman askerleri bol bol dövüyorlardı tabi. Bunlar o devre yetişemedi. Oğlan çakı gibi akıllı da bir çocuk, hiç de deliye benzemiyor, herhalde biraz asabi. Onu anlatmak istiyordum. Bir gün çaycı çay getirdi, önüme koydu, çaya meraklı olduğumu anladı. Çay getiren asker, "Efendim, bir şey arz etmek istiyorum, izin verir misiniz?" dedi. "Söyle yavrum," dedim. "Nedim size sorarsa, çaydan memnun musunuz diye, beğenmeseniz bile Nedim'e çay güzel olmuş der misiniz, kumandanım?" "Niye?" dedim, Nedim demiş ki çaycıya kumandanım çayı beğenmezse seni keserim demiş. Vallahi bak düşünebiliyor musun, 24-25 yaşlarında, bunlarla hayatı öğreniyorsun beyefendi. Ne yaptım biliyor musun? Tabi onların hepsini önledim de bir çocuk geldi, Tokat'a gidecekmiş. 15 gün izin hakkı kalmış, onu kullanmak istiyor. Kış, kar. Ben dedim ki, "15 günün yarısı yolda geçer; gitme! Havalar düzeline 15 gün evvel terhis olursun, gitme." filan dedim. "Gideyim kumandanım." dedi, "Yetmez oğlum bu izin." dedim, "Yeter kumandanım." dedi. Daha evvel okuduydum, kumandanın bir sürü yetkisi varmış. "Senin iznini 45 güne çıkarıyorum, yeter mi?" dedim. 1 ay mükafat izniyle gönderdim filan. "Arkadaşımız çalışkanlığı, gayreti sebebiyle bir ay izinle taltif edilmiştir. Makamımca izne gönderilmiştir." diye ilam yaptırıldı. "Bu her arkadaşımıza

zaman içinde uygulanacaktır.” diye bir günlük emir yayınladım. Ve öyle 3-4 askeri (yazık) sırayla memleketlerine, izne yolladım. Niye gönderdin diyecek halleri yok ya, yetkim dâhilinde. Yani ama şimdi hocam, o yaşta o yetkileri kullanmak, yani kendimizi Aslan Bey mi zannettik ne! Derken Necati Tacan⁶ diye bir ordu kumandanı vardı. O teftişe geldi Erzincan’a, depoya da uğradı. Yanında bir Sağlık Paşası var. İki paşa daha var, Tümgeneral. İşte albaylar var, heyetle geldiler. Bir sahra jeneratörü var dışarıda, duruyor. İşte bana işaret etti. “Bu ne diye dışarıda?” diye sordu. Ben de dedim ki, “İçerde deponun kapısından büyük.” dedim. “Onun için dışarıda muhafaza ediyoruz.” dedim. “Depoya sokmamız mümkün değil.” “Olsun, kaldırın bunu buradan.” dedi. “Kalkmaz efendim!” dedim. Sağlık Paşası şöyle eteğimden çekiyor. Sağlık Paşası, “Tamam” dedi, paşaya. Sonra bana dedi ki, “Böyle paşaya itirazlı konuşulmaz teğmenim!” dedi. “Paşam ne derse sen emredersin diyeceksin.” dedi, “O kadar.” dedi, onu da öğrendik yani. Öyle paşayla konuşulmuş ama ben konuşmaya devam ettim. “Paşam,” dedim, beğenmedi şeyde duruyor, şu ambalaj sandıkları var ya onları raf yapmışlar, üst üste. Alet edevat ilaçlar orada. “Paşam,” dedim. “Eğer lütfederseniz, yardımınızı alırsam, ben burayı üç ayda fevkalade hale getiririm.” dedim. “Tamam.” dedi. “Ne istiyorsan versinler.” dedi. O merkezdeki, Erzincan’daki kumandana, “Bu genç adamın bütün isteklerini yerine getirin.” dedi. Bana 10.000 lira da para yolladı.

HP: İyi para...

FP: Tabi çok iyi para. Bakımhanenin fabrikası vardı. Bir oğlan geldi, ona ölçüleri verip hazırlattım. Yerleri karo yaptırıldı. Ama bak bunlar da hayattaki kesitler.

HP: Askerliğiniz kaç yıl sürdü? Askerliğiniz ne kadar sürdü?

FP: Ben 16 ay yaptım, normalde 18 aydı. Ben iki ay yedek subay okulunda, sağlık bölümündeydim, diğer adamlara altı ay, bize iki aydı. 16 ay iktisada geçti. Birinci altı aydan sonra da teğmen oldum, maaşım 15-20 lira arttı. 285 lirayla geçindim o yıl. 285 lira maaş alıyordum. Bir güzel evleri vardı Erzincan’ın, onlar tabi yıkılmış gerçi depremden dolayı, kibrit kutusu gibi evler yapmışlar. Hani üstüne yıkılsa kolay kolay ölmezsin yani, öyle yani. Duvarları otlarla beslenmiş, araları sıvanmış öyle pek güzeldi. Hepimiz aynı evlerde otururduk; yüzbaşı, binbaşı, albay, paşalar nerede otururdu bilmiyorum. Öylelikle paşanın gözüne girdim, bana teşekkür gönderdi. Bitirdim, pırıl pırıl yaptım, teftişe hazır hale getirdim. Nedim’i çalışmalara çavuş yaptım. Hastaneye de gidiyorum tabi bu arada, orada iki tane astsubay vardı. Elimi sıcak sudan soğuk suya değdirmediler. Beni çok severlerdi. Bir de komşum muhabere albayı vardı. O ikide bir gelir, boş oturuyor. Depolar, kumandanlıklar yakın, hemen kahveleri filan elinde süs bastonu vardı. Çok güzel günler geçirdik. Nedim’e dedim ki, “Oğlum kaç gün var terhise?” dedim. “50 gün var.” dedi. “Tamam, ben seni bir hafta sonra yollayım da tezkereni al.” dedim, “Ben gidersem belki başına bir şey gelir.” dedim ve benden evvel yolladım onu. Çok güzel bir askerlik geçirdim ben. Sadece bir kere başım belaya girdi. Çankırılı bir Binbaşı var. Dâhiliye Mütahassısı. Bir de böyle oynak bir hemşiresi var. Geldi o vizite kağıtlarıyla. Baktım, birkaç reçeteyi de hemşire kendisi yazmış. “Diğerlerine de

⁶ Necati Tacan, 1895’te İstanbul’da doğmuş ve 28 Temmuz 1958’de İstanbul’da ölmüştür. 1956’da orgeneral rütbesine terfi etmiş ve 3. Ordu Komutanı olmuştur.

tekrarlayın" filan, diye yazmış. Başçavuşa dedim ki, "Dâhiliyeye ilaç vermeyin!" dedim. Şimdi hemşire demiş ki, "Eczacı Bey ilaçları vermedi, kumandanım!" demiş, Tabi küplere binmiş kendine göre, sesini çıkarmamış. Bir gün başhekimliğe gidiyorum. Onun da odası başhekimliğe yakın. Oradan geçerken, "Ya teğmenim bir görüşelim." dedi. "Buyurun Binbaşım." dedim. "Sen bizim hemşireye ilaçları vermemişsin." dedi, "O gün" dedi. "Millet ilaçsız kalmış." dedi. "Binbaşım," dedim, "Vermeyecek bir şey yok." dedim. "Yalnız, hemşire hanım biraz boyunu aşmış." dedim. "Hemşire hanımın reçete bilgisi yok, sizin bana özel bir emriniz olsaydı verirdim, sizden de bir şey gelmedi ilaç ver diye, yalnız, hemşirenin yazdığı reçeteye ilaç vermem." dedim. "Ama benim hemşire çok tecrübeli." filan dedi. "Asıl mektepten çıkıp da gelen yedek subaylar, doktorlar yapıyor hataları." dedi. Dedim ki, "Tabi Binbaşım haklısınız da" dedim. "Onlar yanlış da yapabilir, hatta siz de yanlışlık yapabilirsiniz." dedim. Doktora, "Bu ilacı lütfen değiştir misiniz?" dedim. Birdenbire sinirlendi. Bana dedi ki, "Senden evvel burada bir eczacı vardı. Onun başına gelenleri sana anlatmadılar mı?" dedi. "Böyle ukalalık ediyorsun." dedi. "Bir kere, kibar konuşun!" dedim. "Yoksa derhal terk ediyorum odayı!" dedim. "O eczacıyı da öğrendim." dedim. "Çok namuslu, dürüst bir adammış." dedim. Doktorlar da beleş ilaçlar alırdı, biliyor musun? O da vermemiş, kötü olmuş o doktorlarla. Bir bağırsız çağırış, karşılıklı neredeyse gayri yumruklaşacağız. Bağırıyordum. O sırada albay fark etmiş. Bana işaret ederek, "Sen gel buraya!" dedi. Selam verdim. Albayın odasına gittim. Bana dedi ki, "Ne olduğunu sormayacağım." dedi. "Yalnız, senden bir ricam var." dedi. "Bu deli," dedi. "Bu manyak," dedi. "Mutlaka sen haklısın." dedi. "Hiç haklıydım maklıydım deme." dedi. "Ama oğlum," dedi, "Ben bunları kaç seneden beri idare ediyorum. Senin şurada üç beş ayın kalmış idare edip de tezkereni alıp gitsen ya." Böyle baba adamlar da vardı. Bunların hepsi tecrübe. Askerlik bana bir şey öğretti, tuttuğun işte irade çok önemli. İrade, bir de inisiyatif almak. İnişiyatif almayı öğretti. Ve çok işime yaradı.

Askerlikten Sonra Kırıkkale'ye Dönüş ve Bazı Faaliyetler

FP: Ondan sonra Kırıkkale'ye gelip oturduk. 1956'nın Ekim'inde askerlikten ayrıldım. Hemen dükkân kiraladım, eczane açmak için. Rahmetli eniştem, o zaman eczane için böyle pratik şeyler yoktu. Dişbudaktan imal ettik. Dişbudaktan eczane, çok güzeldi eczane. Raflar dişbudaktan. O zaman birkaç eczacı, birkaç doktor vardı.

HP: Doktor ve eczacıları hatırlıyor musunuz?

FP: Fuat Seyhun'un⁷ (Demirbilek, 2017) eczanesi vardı. Bir de askerlikten, yarbaylıktan tekaüt olmuş bir eczacı vardı. Meydanda bir eczane açtı. Süleyman Ramili. İstanbullu idi herhalde.

⁷ Fuat Seyhun, 1917'de Edirne'de doğmuştur. Babasının adı Mustafa, annesinin adı Edeviye'dir. Kuleli Askerî Lisesi'nden 1933-1934 öğretim yılında mezun olmuştur. Askerî öğrenci olarak İstanbul Üniversitesi Eczacılık Fakültesi'nde 1936-1937 öğretim yılında yüksek tahsilini tamamladı. Subay olarak ordu saflarına katıldı. Sağlık nedeniyle üsteğmen rütbesiyle askerlikten ayrıldı. 1937'de ihtisas için Almanya'ya gitti. Ancak savaş sebebiyle geri döndü. 1942'de Kırıkkale'ye giderek eczane açtı. Kırıkkale Ortaokulunda üç yıl öğretmenlik yaptı. İlçede DP Teşkilatını kurmuştur. 14 Mayıs 1950 seçimlerinde Demokrat Parti'den Ankara milletvekili seçilmiştir. IX. Ve X. Dönem Ankara milletvekilliği yapmıştır. 1960 darbesinde yargılanmıştır. 28/29 Ekim 1970'te Silifke Devlet Hastanesinde vefat etmiştir.

HP: Fuat Seyhun buralı mıydı?

FP: Yok canım. Fuat Seyhun'la da kavgalarımız oldu sonra. Askeri Fabrikalar Tekait ve Muavenet Sandığı diye bir kuruluş vardı. İşçilerin ilaçlarına o kurum bakardı. O kurumun başında Niyazi Bey diye müdürü vardı. Çok iyi kibar terbiyeli bir insandı. Diğer birkaç adam vardı. Sandığın paralarıyla sinema işletenler. Her devirde vardır bu adamlar, yalnız bu devre mahsus değildir. Herkes tabi elindeki imkân nispetinde yapıyordu vurgunu, soygunu. Bismillahirrahmanirrahim diyerek eczanemizi açtık. Askerlikten edindiğim intiba ile bir de işte bizi tanıyan Türkmenler, köylüler, Aslan beyi tanıyanlar. En azından adını duyanlar. Bir anda "Bab-ı Hacet", "Hacet Kapısı" olduk. O kadar kendimi adadım ki sabah 6.30 kalkar, eczaneye gelirdim. Karşımda Mehmet Akcan⁸ oturuyordu. Daha ev mev yapmadıydı.

HP: Eczane neredeydi abi?

FP: Şimdi şu Burhan var ya, eczacı.

HP: Zafer Caddesinde mi?

FP: Zafer Caddesinde. Baştaş İşhanı var ya. Bir tarafında eczacı var. Ama iki dükkân bir eczaneydi. Daha sonra yeniden yaptıklarında dükkânı ikiye ayırdılar, iki dükkân yaptılar.

HP: Baştaş İşhanı yapılmadan önce başından beri eczaneniz orası mıydı?

FP: Ta başından beri oradaydı. 1988'de yaptılar. Ben 1957'nin Ocak ayında girdim. 1988'e kadar orada oturdum. Alt tarafımda da noter otururdu. Noter ile Kutay Apartmanı'nda da karşılıklı otururduk. Noter çok harika bir insandı.

FP: Eczaneyi açtığımın hemen haftasında hacetler için müracaatlar oldu. Bir hafta on gün sonra ziyaretime geldiler. Üç eczacı beş altı doktor vardı.

HP: Kimdi onlar abi? Siz, başka kimler?

FP: Daha önce de anlatıştım, Fuat Seyhun, Süleyman Ramili diye bir asker emekli, eczacılıkta tahdit kalkınca askerlikten emekliliğini istemiş, emekli olmuş, gelmiş şu meydana bir eczane açtı. İşte kaymakamı var, üç dört hâkimi var, bir savcı var, devlet de bunlar. Bir de Makine Kimya fabrika müdürleri var. Bölge Müdürlüğü var. Bütün sosyal şeyler de orada. Mahallede, yolları sağı solu yıkararak açıyorlar. O yolları bedava, para da istemez, açılabilir. İmar gelecek deyip de ana yolları bağlarsın. Ana yollar bari açılın. Daha 15-20 sene evveline kadar şu caddeden Zafer Caddesine geçemiyorduk. Zafer Caddesine geçebilmek için devlet yoluna çıkacaksınız, oradan Zafer Caddesine geleceksiniz. Düşünebiliyor musunuz? Belediyeler filan. Hazreti Peygamber bizlere, "İşi ehline verin, ehline" dememiş miydi? Bilmiyorum. Haftasında hayırlı olsuna fötr şapkalı bir zat geldi. O zamanlar şapka modaydı. "Efendim ben Kırıkkale Lisesi Müdürü Mustafa Ünlü'yüm"⁹ (Pehlivanlı, 2014) dedi. "Hayırlı uğurlu olsun demek hem tanışmak hem de bir konuyu görüşmek üzere geldim. Lafın kısası bu Kırıkkale Lisesi, burada okuyan çocuklar sizin çocuklar, ama bunlara ben okumadan

⁸ Mehmet Akcan Kırıkkale'de otobüs işletmesi ve un fabrikası olan eski bir iş adamı.

⁹ Mustafa Ünlü, 13.12.1956 ile 21.9.1961 yılları arasında Kırıkkale Lisesi Müdürlüğü yapmıştır. 1922 Ayaş doğumludur. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi mezunudur. 1945'ten itibaren Anadolu'da muhtelif yerlerde öğretmenlik ve idarecilik yapmıştır. Orta Öğretim Şube Müdürlüğü, Özlük İşleri Genel Müdür Yardımcılığı, Başmüfettişlik görevlerinde bulunmuştur. 1973'te Kültür Bakanlığı Teftiş Kurulu Başkanlığına atanmıştır. 1981'de emekli olmuş ve 31 Mayıs 2002'de vefat etmiştir.

diploma vermek zorunda kalıyorum. Dersleri boş geçiyor, yani efendim pazartesi günü derse başlıyorsunuz.” dedi. “Öyle hocalık yapar mısın, gelir misin, gider misin?” yok”. “Derse başlıyorsun!”

HP: Emrivaki yani.

FP: Ben de “Emredersiniz Müdür Bey!” dedim. “Tabi, zevkle, gururla, teveccühünüzle... Yalnız bir şartım var.” “Nedir?” dedi.

FP: “Ben kendi kurallarımı kullanırım” dedim. O zaman kafam çalışıyormuş biraz. “Ben kendi kurallarımı uyguladım. O hani var ya genelge, ben genelgelere filan uymam!” dedim. Basit bir örnek vereyim, hoca olduktan sonra onu anladım. Mesela, o genelgelerin bir maddesine göre, talebeye yazılı imtihan gününü önceden duyurmak yasaktı o dönemde. Niye? Ben mesela o yasağa uymadım. Çocuklara derdim ki, “Filan gün, şu saatte, yazılı imtihan yapacağım. Muhtemelen şuraları şuraları sorabilirim. Herkes çalışsın gelsin. Gelmeyeni sözlü imtihanda terletirim ve benden zor geçer. Kaçacaksanız bile benim dersime gelin, yazılı kağıdınızı verin, ondan sonra çıkın gidin. Nereye giderseniz gidin.” Diyelim ki, 10 soruluk bir bölümden bahsedirdim. Ama iki üç tanesini, ki buraları sorabilirim dediğim yerden en az iki soru sorardım. Ya biz avcı mıyız, tuzak mı kuracağız? Değil mi hocam? Şimdi çocuk o on bölümün beşini çalışsa, o sorduğum sorular çıksa, en az beş altı alacak. Önemli olan da zaten onun o kadarlık bilmesi. Yani hoca kadar bilme şartı yok bir öğrencinin. Değil mi? Öyle on sene de hocalık yaptık. Girdiysek de kolayca çıkamadık. 1957’de başladım, 67 yılında bıraktım hocalığı. Benim maaşımı da Müdür alırdı. Evrakı imzalıydım, yollardım.

HP: Oraya bağışlamış olurdun.

FP: Havuz yaptırdım, küçük bir havuz. Bir iki taş daha koyduk.

HP: Bu eski lise değil mi abi?

FP: Şu eski bina, sonra ben 68’de Kırıkkale Lisesi Okuluna ek binalar yaptırdım.

HP: Hayır, ben şu şeyi diyorum, şimdi Atatürk İlköğretim olmuş, orası Kırıkkale Lisesi miydi? Yan bina yok ama.

FP: Yok, eski lise, iki katlı.

HP: Daha sonradan o kişi milletvekili oldu mu? Mustafa Ünlü, daha sonradan milletvekili oldu mu?

FP: Milletvekili olmadı. Mustafa Ünlü, ben milletvekiliyken, Kültür Bakanlığı Müsteşarı olmuştu. Yani Kültür Bakanlığı Müsteşarlığında bulunmuştu. Vekil olmadı.

HP: Buralı değil mi?

FP: Kırıkkaleli değildi o. Kırıkkaleli değildi.

HP: Kırıkkale’ye daha başka neler yaptırdınız?

FP: Zaten bir onun gibi bir de iş okulunda dört beş branş eklettim. Dört beş branş daha eklettim. Efendim o binaları yaptırdım. Aslında o tepeyi ben şimdiki olduğu gibi. O tepeyi şey yapmayı düşünüyordum. Ankara’daki Gençlik Parkı gibi düşünüyordum. Şimdi Melih Gökçek yeniden restore ettirmiş, onarmış. Görmedim yeni halini. İşte bir gençlik parkı yapayım, şehrin göbeğinde nefes alacağımız yer olsun, diye düşündüm.

HP: Sizi bu şekilde davranmaya iten neydi?

FP: Rahmetli hâlâzadem kaymakamdı. Çok mükemmel bir insandı. Gider gelirdim. Afyon'da talebeyken o Bozüyük Kaymakamı idi. Ona gider gelirdim. Üniversitedeyken de Gebze Kaymakamı idi. Hafta sonları Cuma'dan gider pazar akşamına kadar halam ve oğlu kaymakam ile beraber olurduk.

HP: Kimdi kaymakam, adı neydi?

FP: Fevzi Cönger.¹⁰

HP: Yani o da Keskinliydi.

FP: Keskinliydi. Halamın oğluydu. Babası Keskin Müftüsüydü. Ondan çok şey öğrendim. Ya hocam bir gün bana dedi ki, rakı içiyoruz. Efkarlandı. Ben onun hangi sebeple konuştuğunu tahmin ediyorum da. "Fikriciğim dedi insan hayatta bazen bir hata yapıyor. Kalan bütün ömrünü o hatayı tashih için uğraşsa olmuyor." Ama hata yapmamak mümkün mü? Bütün hayatımız baştan aşağı hatalı. Baştan aşağı. İyi diye yaptığımız da hatalı çıkıyor, bile bile de hata yapıyorsunuz. Yani tuhaf bir hayat. Ondan çok şey öğrendim. Bana dedi ki "sen Kırıkkale de eczane açacaksan senden ricam orada sosyal işlere katıl" dedi. "Yeri geldikçe imkân doğdukça bazı kuruluşların başkanı ol" dedi. Ben de eczane açtıktan sonra inanın 06.30 gelirdim. İşçiler geçerlerdi. Selamünaleyküm "Beğa-bâ"¹¹ derlerdi. Aleykümselam, uğurlar olsun der, onları uğurlardım sabahları. Akşamüzeri onlar da geçerken uğurlardım. Hatırımı sorarlardı. Eczaneyi açtığım dan beri vatandaşlarla haşır neşir oldum. Hemşerilik de var. Halamın oğlunun tembihine uyararak yaptığım ilk işlerden biri, altı ay sonra Kızılay'ı ele geçirmek oldu. Kızılay Başkanı oldum. Noterden listeyi aldım. Orayı da ele geçirme kararına şuradan vardım. Hepsini tanıyorum. Kızılay, okulda başarılı fakir sekiz on çocuk istiyor. Kızılcahamam, Çamlıdere kamplarına 15-20 günlüğüne götürüyor. Noterden liste elime geçti. Baktım, kimleri tertip etmişler biliyor musun? Avukat Cengizhan'ın¹² (Yorulmaz) oğlu, Matbaacı Süleyman Gündüz'ün oğlu, bunların hepsi Halk Partili. Demirbank Müdürü Rahmi Atay'ın oğlu. Okuduklarımdan babalarını tanıdıklarım. "Noter Bey, bu kongre ne zaman?" dedim. "Üç ay sonra." dedi.

HP: Kızılay Başkanı kimdi?

FP: Ya Rahmi Atay ya Cengizhan'dı. Ondan sonra hemen bizim Kilevli, Obalı, Hüseyinbeyobalı çocukların aidatlarını yatırdım. 100 çocuğun adını kaydettirdim. Onların haberi olmadı. Noter kaydetti. Paraların makbuzlarını aldım. Yüz tane kayıtlı üyem oldu. Kongre günü geldi. Bunlar üç dört kişi gelmeye başladı.

HP: 1957 mi?

¹⁰ Fevzi Cönger, Bozüyük Kaymakamı 22.09.1944-14.09.1948, Gebze Kaymakamı (1948-1950), Bala Kaymakamı (27.09.1950-10.12.1951). Fevzi Cönger, Başbakanlık Umum Murakabe Heyeti uzmanlığı yapmıştır. 1966'da vefat etmiştir.

¹¹ Kırıkkale ağzında "Bey" anlamında kullanılır.

¹² Cengizhan Yorulmaz; 1923'te Keskin'de doğdu. 1940'ta Adana Erkek Lisesi'ni, 1944'te Ankara Hukuk Fakültesi'nden mezun oldu. Karayazı, Karakoçan ve Bilecik'te hakim yardımcılığı yaptı. Ilgaz, Polatlı Cumhuriyet Savcılığı, Çan hakimliği, serbest avukatlık ve Denizbank Bankası yönetim kurulu üyeliği görevlerinde bulundu. TBMM XIV. dönem Ankara milletvekilliği yapmıştır. Cumhuriyet Senatosu (12 Ekim 1975-12 Eylül 1980) senatörlüğü ve Cumhuriyet Senatosu başkan vekilliği yapmıştır.

FP: 1957’de Tınaz Okulu’nda kongre yapacaklar. Müdürün odasında oturuyorlar. Birden, yüz kişi salona girince, dediler ki, “Kongreye lüzum kalmadı. Devrini yapalım” dediler. Hemen kongreyi terk ettiler. Kâğıt üzerinde kongreyi yaptık. Yani onlar bize devrettiler, terk ettiler gittiler. Evrakı aldık Kızılay Başkanlığına gönderdik.

HP: Teşkilatçılık işte.

FP: Herhalde noteri haşlamışlardır da noter de boş vermiştir. İşte bunlar inisiyatif almaktır. İşte bunları askerlikte öğrendim, birçok şeyi. Karar vereceksin. Kararı yalnız şartlara uyduracaksın. O yüz kişiyi kaydetmesem yapamazdım. Bunu nasıl akıl ettim? Noterin benimle ahbablığından yararlandım. O da üzülüyormuş. Sonra okullara yazı gönderdim. Zaten okul müdürleriyle ahbablık ettim. Bir öğretmen Mehmet Bereket¹³ vardı. O da Halk Partiliydi. Ben parti başkanı olduğumda da beni en çok seven Halk Partili müdürlerdi, öğretmenlerdi. Zaten Adalet Partili öğretmen de yoktu pek o yıllarda, 1959-1960’larda.

HP: Kızılay başkanlığınız kaç yıl sürdü?

FP: 10 yıl sürdü. Sonra çocuklar Tınaz Okuluna gitmeye başladılar. Tınaz Okulunun başkanı oldum. Lisede hocalığa başlamıştım, Lise Koruma Derneği başkanı oldum. Ne kadar dernek varsa hepsinin başkanı oldum. Daha sonra parti başkanı oldum. Önemli olan da buydu. O da entrikalarla. İster istemez entrikaları öğreniyorsun. Çünkü sen entrikayı bilmezsen sana karşı olan oyunlara karşı tedbir alamazsın. Askerlikte de hocam, karşı tarafın gücünün tespiti senin gücünden önce. Karşı tarafın gücü ne, hareket kabiliyeti ne, ne kadar topu var, tüfeği var, askerinin morali nasıl? Bunları öğreneceksin ki buna göre sen kendi karargâhını tanzim edeceksin.

HP: Abi, Kırıkkale’nin ilk yılları, kurulduğu yıllar, nasıl kuruldu, belediye başkanları, kaymakamlar kimdi? Nahiyeydi önce zaten.

FP: Bizim aile Kırıkkale’ye fazla iltifat etmedi. Bu büyük bir hataydı. Kırıkkale’nin yarısını almak mümkündü. Zaten Kırıkkalılardan (Kırıkköyü) borç yerine aldığımız birkaç arsayla bir iki dükkân vardı. O da borcunu ödeyememiş de dükkânı vererek ödeşmiş. O da çarşıdan dükkân alayım dememişler. Borç yerine dükkân almış. Rahmetli dedem Ermeniler Keskin’i terk edince oraları almış. Metrukhaneyi Özel İdare satışa çıkarmış, dedem oranın yarısını almış. On tane dükkânımız vardı, Keskin’de, çarşıda en iyi yerlerde. Nikola’nın bahçe derlerdi, bir bahçemiz vardı. Bir de bilmem neyin hanı derlerdi, hanımız vardı. O hanı on on beş yıl işletmişler dedem, babam. Aslan Bey (Fikri Bey’in babası) gidermiş mukaveleleri yenilemeye, tahsil edilememiş kiralari almaya. Hanın bir odasını tefriş etmişler. Aslan Bey gelir, orada bir ay kalırmış. Tabi müftü eniştemin evinde, bacısının evinde. Gündüz de handa bu işleri yaparmış. Ama dedemden sonra babam, amcam Kırıkkale’ye itibar etmediler. Ben de etmedim. Demek ki görgü, gelenek meselesi herhalde.

HP: İlk belediye Başkanı Memduh Kutay¹⁴ mıydı? (BCA, 490.01.932.625.2-42.)

¹³ Mehmet Bereket, Kırıkkale İlçe Milli Eğitim Müdürü.

¹⁴ Memduh Kutay, Kırıkkale’nin ilk belediye başkanıdır. Keskin’de 1315’te doğmuştur. Ankara Muallim Mektebi’nden 1336’da mezun olmuştur. Millî Mücadele yıllarında öğretmen olarak hizmet etmiştir. Askerlik hizmetini Ankara’da ifa etmiştir. 1336 yılında Bala Kazası Bahşılı köyü ilkokuluna öğretmen tayin olunmuştur. 1340 yılında ticaret yapmak maksadıyla istifa etmiştir. Bundan sonra ticaretle iştigal etmiştir.

FP: Evet, ilk belediye başkanı Memduh Kutay'dı. Biri daha vardı.

HP: Ali Akyürek

FP: Ali Akyürek¹⁵. Şimdi yani. Malzeme de bunlar yani, hepsi doğru dürüst tahsil görmemiş adamlar.

HP: O günün şartlarında onlar işte.

FP: Yalnız, bir şey vardı hocam. Kırıkkale burada ihdas edilmiş ve pavyonlar derdik o evlere. Daha çok işçi sınıfının üstündeki teknisyen ve mühendisler kadar evler yapılmış. Hepsi de tek katlı evlerdi. Bir tek istasyon caddesinde iki üç katlı evler vardı. Gerisi hep tek katlıydı. Yani bir binada iki blokta iki aile oturuyordu. Birinin kapısı burada diğerinin de aynı. Ne kadar güzel caddeler açılmış, mahalleler kurulmuş. Pırıl pırıl mahalle, insan onu da mı örnek alamaz? Yani Kırıkkale'de arsanın okkası 10 para... Belediye Reisi baştan aşağı planlı plansız iki tane şeye kadar, devlet yolunu geçinceye kadar. Hiç olmazsa devlet yolu geçtiğinde itibar edilseydi. Hani o zamana kadar devlet yolu yoktu. Ama 50'de geçti artık devlet yolu. 1950'de de Selim Ağa'yı¹⁶ (Pehlivanlı, H. 2014) yani Ömer Efendi'nin¹⁷ mağazasında metreyle pazen ölçen adamı tutmuşlar belediye reisi yapmışlar. Ama belediye meclis üyeleri çok şeydi... Ali Çimen¹⁸ vardı. Sonra genel müdür oldu, bakan oldu, müsteşar oldu. Bakan olmadı galiba. Müsteşar oldu, Mühimmat'ın müdürüydü. Fabrika müdürlerinden belediye meclis üyelerimiz vardı. Ama asıl olan reis oluyor. Reisin görgüsü bilgisi o kadar işte. Zaten Selim Ağa, Allah rahmet eylesin, onun döneminde iki üç tane adamın her biri bir reisti. Araboğlu Hüseyin vardı, muhasebeye o bakardı. Reislerden biri oydu. Birisi bizim Obalı Burhan'dı, zabıta müdürüydü. Şeye heveslenmedim, keşke belediye reisi olsaydım önceden, sonradan milletvekilliğine soyunsaydım. Belediye reisliğini hiç düşünmedim. Aklıma koyduğum hedef milletvekilliği idi. Milletvekili olursam daha büyük çevreye hizmet yaparım. Kırıkkale'de belediye reisliği şey hocam, gözümde o kadar şeydi ki... Genelde hani 1961'de yanlış ata oynadık. Ata oynadık dersem işte şeye inanmadım. İşte bunlar hep yanlışlıklar. Sen olsan ne yaparsın? Rahmetli Gümüşpala¹⁹, Üçüncü Ordu Kumandanlığından Genelkurmay'a terfi etti.

¹⁵ Ali Akyürek, 1319'da Kırıkkale doğmuştur. İlk ve Rüştüye tahsilini Kalecik'te yapmıştır. Belediye Meclisi Aday adaylığı tanıtım beyannamesinde kendisi ile ilgili şu bilgileri vermektedir: "Eski ve yeni yazıları kusursuz bilirim. 1927 yılından beri 47 sene aralıksız CHP'nin her kademesinde aktif olarak çalıştım. Kırıkkale'de 1943'ten 1950 yılına kadar 7 yıl belediye başkanlığı, 1950 Ekim'inde yapılan mahalli seçimlerde İl Genel Meclisi üyeliği ile birlikte 10 sene CHP. İlçe başkanlığı yaptım."

¹⁶ Selim Özer, Kırıkkale'de en uzun süre görev yapan belediye başkanıdır. Belediye Başkanı Selim Özer, Kırıkkale'nin Balışeyh Kazasına bağlı Abdurrahman Bey Obasında 1312 (1896) tarihinde dünyaya gelmiştir. Babası Haydar Bey, annesi Fatma Hanım'dır. Birinci Dünya Savaşı sırasında ilan edilen seferberliğe 5. Alay, 1. Tabur, 1. Bölük Çavuşu olarak katılmıştır. İstiklal Harbi'ndeki hizmetlerinden dolayı daha sonra "İstiklâl Madalyası" ile taltif edilmiştir. 30 Mayıs 1926 tarih ve 869 sayılı İstiklâl Madalyası Kanunu gereği Millî Ordu'da görev alan Selim Özer'in "Kırmızı Şeritli İstiklâl Madalyası" ile taltifi 9 Eylül 1970 tarihinde Cumhurbaşkanlığına onaylanmıştır. Selim Özer'in aktif siyasi hayatı belediye başkanlığı ile başlamıştır. İlk defa 1955 yılında belediye başkanı olmuş ve bu görevi 27 Mayıs 1960 askeri darbesine kadar sürmüştür.

¹⁷ Ömer Efendi, Keskin'de manifaturacılık yapmıştır. Milletvekili Zühtü ve Ressam Rahmi Pehlivanlıların babasıdır.

¹⁸ Ali Çimen, 7 Şubat 1959-4 Haziran 1960 arasında MKE Genel Müdürlüğü yapmıştır.

¹⁹ Ragıp Gümüşpala;1897'de Edirne'de doğmuştur.6 Haziran 1964'te İstanbul'da ölmüştür. Türkiye'nin 11. Genelkurmay başkanıdır. 27 Mayıs 1960 Askeri darbesinden sonra Milli Birlik Komitesi tarafından emekliye sevk edilmiştir. Adalet Partisi'nin kurucu genel başkanıdır.

Okumaz olaydım gazetede. Atatürk gibi pencereye şöyle iki dirseğini koymuş, Erzurumlular da uğurluyor, Erzurum Garında. İsmet Paşa'ya selamınızı götürüyorum Erzurumlular dedi. Sana ne? Ne götürürse götürsün. Ben Adalet Partisine iltifat etmedim o zaman. Sonra Genelkurmay Başkanlığından da alındı. Partiler kurulmaya izin çıkınca Süleyman Demireller filan asker bize de hasım olmasın diye. Bize kuyruk diyorlardı ya (Demokrat Partililere takılan lakap). Efendim bir paşayı genel başkan yapalım demişler. Gümüşpala'yı genel başkan yapmışlar. Ben de Demokratım fakat Gümüşpala'ya ısınmadım. "İsmet Paşa'ya selam götüren adamdan benim partime başkan olur mu?" dedim. Düşünebiliyor musunuz? Ama belki bir yerde haklıydım da. Yani haklıysan haklısın, parti işini ayrı düşünmeliydim. Yani benim daha partide hiçbir rolüm yokken tepedeki adama cephe açmamın mantığı var mı? İşte bunlar hep gençliğin verdiği hatalar. Ondan sonra Bölükbaşı²⁰ beni buldu. Rahmetli Memduh²¹ (Hukukçu) abimin arkadaşıydı. İki Türkmen şey yapalım dedi. Bölükbaşı'na sekiz tane milletvekilliği kazandırdım. Ve kendim de aday olmadım aptal aptal. Öyle bir tuhaf yerde geçirdik. Yani demek ki 1961'de milletvekili olabilirdim. Niye aday olmadım, anlamak mümkün değil. Çok hatalar yaptım, aklıma geldikçe asabım bozuluyor. Gene aynı noktada bırakalım. Parti başkanlığından başlayıp siyasi şeyleri anlatırım.

FP: Fakat iç kavgalarımız filan vardı partide. Bizim adayımız, benim adayım, delegenin bir oyuyla kaybetti. Vatandaş kaybettirdi. Gene Selim Ağa'ya bulunmaz fırsat düştü. Yoksa Selim Ağa nerede belediye reisi oluyordu. Belediye reisi seçtiremeyince kendi adayımızı, parti için de aday yapamadık.

HP: Sizin adayınız kimdi?

FP: Çok sorunluymuş yani, o da "aman yandım alamadım" birisi değildi. Süleyman Tekin, hastanede idare müdürüydü. Onu aday yaptık.

HP: Süleyman Tekin? Nereliydi? O buralı mıydı?

FP: O, yok Eğinliydi, Erzincanlıydı. Onu aday gösterişimizin sebebi, şimdi ben işte bir kovuldum, tekrar partili olma hakkımı aldım kongre geldi. Ama benim yerime konulanlar yeni delegeleri onlar seçtirecekler. Benim gibi gidip mahallede, köyde delege seçtirmediler. Oturdukları yerden kendilerine güvendiklerini yazdılar. Şimdi kongreyi kazandım. Nasıl kazandım? Kovuldum, yerime el kondu, onun öncesinde kongre geldi, benim karışma şansım olmadı. Ama köyden gelenlerin delegelerin hemen hemen hepsi bana rey verdi. Şehir içi delegesinden de on beş yirmi oy aldık. Böylelikle ben parti başkanlığına tekrar seçildim. Belediye reisi adayını seçerken şehir içi delegesinden seçiyorsun.

HP: Sistem farklı yani, bugünkünden farklı.

FP: Ama onlar özellikle çok güvendikleri dostlarına yabancı delege lafı tutturdular. Hep yabancı delege yapmışlar. Bir şey temsilcileri vardı, mahalle temsilcileri filan, işte Süleyman Bey de yabancı kökenli olduğu için, yani ön seçimde öbürlerini de ayarttık, yani 118 delege vardı. Bir saydım, şehir içinde 118 delegenin, bizim 25-26'sı bizdeydi. Kesin, 80 küsuru

²⁰ Osman Bölükbaşı; 1913'te Mucur'da doğmuş ve 6 Şubat 2002'de Ankara'da ölmüştür. İstanbul Erkek Lisesi mezunudur. Fransa'da Nancy Üniversitesi'nde matematik okumuştur. 1950, 1954, 1957, 1961, 1965, 1969 seçimlerinde milletvekili seçilerek TBMM'ye girmiştir.

²¹ Memduh Pehlivanlı; Fikri Bey'in ağabeyi, hukukçu.

onların. Yarı yarıya bölüşebilmek için en az o taraftan 30 delegeyi bu tarafa çekmemiz gerekiyordu. Onu başardık da. Süleyman, Allah rahmet eylesin, işte adayın eli dili bol olacak. Eli cebine girip çıkacak değil mi? Şimdi akşam üzeri işten gelen fakirler sohbet ediyor. Orada da şeyin lokantası var, Turan Filiz'in Şehir Lokantası²². Akşam işte altı, altı buçuk olur, Süleyman şöyle saatine bir bakar, onlarda bu Şarklılarda uzatma işareti yoktur. Bizim Şarklılarda. Kürt değildi ama şarklılarda hep, "a"ların filan üzerinde uzatma işareti kullanmaz "müsadenizle" derdi. "Müsaade" diyemezdi, "müsadenizle" derdi, kalkar giderdi. Akşam yemeğine evine. Orada çocuklar oturuyorlar.

HP: Yani yemek ısmarlayamıyordu.

FP: "Ya, Süleyman Bey" dedim. "Bak yanlış yapıyorsun. Sen adaysın oğlum" dedim. "Sen bu şehre belediye reisi olacaksın. Sen nereye gelip oturacağının idrakinde değilsin." dedim. "Sen, bu bir kuru bir yarışma değil ki. Yarışın sonunda sen şehrin belediye reisi olacaksın. Kendi fevkinde adamlar önünü ilikleyip "Reis Beyefendi" diye, sana selam verecekler. Makamına desturla girecekler, çıkacaklar. İznini almadan kimse makamına giremeyecek. Böyle bir yere geleceksin." E sen, arkadan sessizce defterini bırakıp... "Hadi şurada bir de çorba içelim de sonra da çaylar içerken biraz daha sohbet edelim" de, "Buyurun de, onları yemeğe götür." "Müsadenizle," der, karısının biberli bulgur çorbasını içmeye giderdi. Biber doldururlardı. Düğürcük diye bir çorba yaparlardı. Düğürcük diye, bilirsin. Karısının tam üç sıra şöyle altını vardı. Bir sıra, bir sıra daha, bir sıra daha... Ortalarında beşi bir yerde, yanlarında sarı liralılar. "Süleyman, aslanım, şu hani o katardan, bir ikisini al, paraya çevir, bir taraftan delege ayartıyorsun. Kalaycı Mustafa var. Cebine bir yüz lira sok. Hadi şunu al maişetini temin et, partiye çalış, şimdilik filan de. Bunu yaptırmadım". Toprak Mahalleye giderken Cumhuriyet Caddesinde iniyorsun, dönüyorsun ya, hani benzinlik var ortada. Benzinliğe giden yolun kenarında, altı mağaza üstü ev, iki katlı öyle de yeri var. "Süleyman," dedim "Bak seçimi kaybedersek, keşke evi de satsaydım." dersin, "Ama bir daha gelmez." dedim. Ondan sonra yok işte. Ve bir oyla seçimi kaybettik. 57, 58. Hatta bizim bir arkadaşımızın oyunu iptal ettiler. 58, 58 bölüşecekmiz. Bir oyla. O kadar önemli. Bugün bir oy değil beş oy o taraftan bu tarafa geçirdim. "Sayın başkan sen gerekirse yap, ben öderim." Yok, O olmaz. Ben o zaman Demokrat Parti'de görev almamıştım, yoktum. Zaten başındakiler beni yanaştırmak istemediler. Adalet Partisini de zorla ele geçirdim. Aman gelirse elimizden, alır korkusuyla, beni partiye kaydetmediler. Ne Demokrat Partiye ne de Adalet Partisine. Ben tabi 1961 seçimlerinde yanlış hatırlamıyorsam aday değildim de ama bir şeyim vardı, Demokrat Parti'nin mahkûmiyet alacağını unuttum. Hatta Millet Partisi bile Halk Partisinden çok oy aldı Millet Partisi de çok oy aldı. Yeni kurulmuş Adalet Partisi de Millet Partisi de CHP'den çok oy aldı. Ben Bölükbaşı ile hareket ettim. Geldi, rahmetli Memduh Abimin (Memduh Pehlivanlı) arkadaşı, Bölükbaşı geldi, iki Türkmen oğlu yola çıkalım. Buralar sana emanet, gittiği yere beni de refakatinde götürüyor filan. Nasıl çalıştım nasıl çalıştım. O dönem öyle kapandı. Faaliyetlerim durmuyordu. Doktorlarla filan görüşüyordum. Sonra bir yerde

²² Şehir lokantası; Kırıkkale'de şimdiki Akbank'ın karşı sokağında terzilerin bulunduğu arada idi. Uzun yıllar esnaf lokantası olarak Kırıkkalelilere hizmet vermiştir.

okudum, bilmem ne ilinde bir hastane yaptırma derneği kurulmuş, bina şöyle temelden, su basman seviyesi diye bir tabir var inşaatçılıkta. Su basman seviyesini geçince, bakanlığa gitmişler biz artık kesildik, paramız da yok, bunu tamamlayın diye, hastane inşaatını Sağlık Bakanlığına devrediyorlar. Dedim ki, "Sıkışırsam ben de böyle yaparım ama ben başladığım işi bitiririm." dedim. Hemen bir dernek kurdum. "Kırıkkale Memleket Hastanesi Yaptırma Derneği." Tabii başkanı da ben oldum. Bir günde yüz bin lira para topladım. 59' da. Bir günde. Şu gazeteci Ertuğrul var ya, şu köşede yeri yıkıldı. Müteahhitliğe başlamış, Obalı diye ona verdim inşaatı, başınızı ağrıtmayayım. İnşaat yükseldi. Ve ben inşaatı bitirttim. Bir albay vardı, rahmetliyle ahbaptık. Albay bütün dernekleri feshetmiş. Bir gün, Özel Kalem Müdürü bir yüzbaşı vardı. Okuldan tanışıyoruz, o da askerlik dersinden. Bana telefon etti. "Fikri Bey, Albayım seni istiyor." diye. Adam kumandan, yani alır götürürüm dese, alır götürürler adamı. Hocam, hakikaten çok önemli. Şimdi, niye davet ettiğini bilmiyorum. Belki ihbarlar var. Ben akşama kadar ihtilale sövüyorum efendim. İnan, savcı geldi Kırıkkale'ye. Çok muhterem bir oğlandı. Allah selamet versin. "Fikriciğim," dedi. "Bir arkadaşını koruyamamış savcı olmak istemiyorum." dedi. Neyse Albay davet ediyordu. Çekinerek gittim. Nasıl karşılayacak? Otur diyecek mi? Kaba davranırsa ben ne yapmalıyım. Onların kararını aldım yani. Fakat ben daha kapıdan girer girmez, özel kalem müdürü yüzbaşı haber verdi: "Fikri Bey geldi, efendim." dedi. Kapıyı açtı bana, buyurun dedi, içeriyi gösterdi. Baktım albay masasından kalktı. Kapıya doğru, bana doğru yürüdü. "Hoş geldiniz Fikri Bey." dedi. Rahatladım. Oturdum. "Buyurun albayım." dedim. "Fikri Beyciğim," dedi. "Belki duymuşsunuzdur, ben bütün derneklere el koydum." dedi. "Biliyorum efendim. Ben de kendi kendime bir hazırlık yaptım, albayım." dedim. "Özellikle çalışmalarınızı arttırarak devam ettirmenizi istiyorum." dedi. Düşünebiliyor musun? Yani o günün şartlarında bu bile önemli. Beyefendi, "Mürüvvetle endaze olmaz." dedi. Sınırı yoktur manasında güzel bir söz. Ben de onu yedek subaylıkta öğrenmiştim. Yedek subay hocası vardı, intaniye hastalıkları hocası. Yani bulaşıcı hastalıklar. Konu anlatırken şiir okur gibi anlatılmaz ki. Ama adam bir düzgün konuşuyor, bir güzel konuşuyor. Filan profesör, tabip yarbay, adam, işte o sırada bu cümleyi kurdu. Ne anlatıyordu bilmiyorum. Beyefendi mürüvvetle endaze olmaz dedi. Ben de onu sık kullanıyorum. Mürüvvet işler, ikramda bulunmak, bolca bulunmak manasına. Endaze de o devirdeki 60 cm. uzunluğunda bir ölçü birimi. İyilikler, güzellikler arşınla ölçülemez. Endazesiz yoktur, yani hududu yoktur, sınırı yoktur. Yani iyilikler, güzellikler arşınla ölçülen nesnelere değildir. Ben onu sık sık kullanırım. Sen de öğrenmiş olursun. Neyse teşekkür ettik çıktık. Gönderdi yani. Şeyi, hastaneyi 1964'te bitirdim. Adalet Partisi koalisyonunda. Sonra beni üye kabul edecekler, ben eğer o parti başkanlığını ele geçirmek istersem iki sene sonra filan. İnan o gün tüzüğe göre, ilçeyiz tabii. İlçenin 126 delegesi var. Şimdi 61 seçimlerinde, Adalet Partisi Kırıkkale'de rey alamadı. Ben içeriyi destekledim işte, Bölükbaşını. Mesela, 4.000 rey şey aldı, 1961 seçimlerinde Adalet Partisi Kırıkkale'de. 12.500 oy Millet Partisi aldı. 2.500 oy da CHP aldı. CHP üçüncü parti oldu Kırıkkale'de. Yani o günkü şartlarda. Biliyorlar benim kazandırdığımı. Millet Partisini, Bölükbaşını kazandırdığımı. Bir şey hazırladık, önerge. Altına da delegelerin imzası. Şöyle: "Arkadaşımız Fikri Pehlivanlı'nın müracaatı esas kabul edilmek üzere kongrece partimize kabul ve kaydına karar verilmesine..." diye kongreye sunacağım, bizim partiye.

Kaydolmak için bizim partiye. Enteresan ya. Benim gibi bir adam partiye girmek istiyor, adam beni almıyor. İşte böyle, politika. 126 delegenin 113'ünün imzasını aldım. Ben yazmadım o delegeleri, ben seçimlerinde bulunmadım. Mevcut heyet bunları almış. Düşünebiliyor musun? Aynen Gandhi Kemal (Kemal Kılıçdaroğlu'nu kastediyor) gibi, Yayla Sinemasında yapıyor kongre. Sadettin Bilgiç²³ Genel Başkan Vekili, yani partiye başkanlık ediyor. Millet Partili, Halk Partili bütün vatandaşlar sinemanın önünde. Sanki miting var. İçeri girmekte zorlanıyor herkes. Girdik kongre salonuna. Divan başkanını seçtiler. Kemal Yılmaz diye bir arkadaşımız vardı. Sonra milletvekili oldu. Benim eski arkadaşım. Şimdi bunlar hikâyeden milletvekili olmuş adamlar hepsi. Onu divan başkanlığına aday gösterdim. İli Tedvire Memur Maraş Milletvekili, Genel İdare Kurulu Üyesi bilmem Enver Kaplan²⁴. Böyle uzata uzata okuyorlar. Herkes okuyor. Okunacak teklif. Okuyan oğlan böyle şişire şişire okuyor. Bizim teklifi de öylesine okuyor. Bir teklif daha var. Kemal Yılmaz ve arkadaşları. Öyle deyince, salon hazır, bizim Karacalı Kel Cafer'in eczanede elini sardık, sargı beziyle. Beyaz, onun eli kalktı mı, bizim tarafa vermek demektir. Hurra kalkıyor eller, filan. Ya çok önemli, insan hayatında çok önemli bir olay. Neyse alkışlar filan, bizim adayımız divan başkanı. Onlar 13 oy aldılar. Ama kimler var? Saadettin Bilgiç var. Genel idare, genel başkan yardımcıları var. Üç beş tane milletvekili var. Üç beş tane senatör var. Misafir, kongreye gelmişler. Önemli bir kongre. Sinemacı, "Aman, balkonu lütfen biraz boşaltın, balkon çökecek!" diye anons yapıyor. İçi dışı dolu, sinemanın. Neyse biz kongre üyesi listesini sunduk. İşte partiye kaydolma teklifi. Arkadaş okudu. Birisini attılar dışarı. Kongre, işte bizim partiye kaydımızı kabul etti. Şimdi yanımda bir zat oturuyor. Ben de ön sıralarda oturuyorum. Misafirlerin arasında oturdum. Yanımda Mithat oturuyor. Ona dedi ki, "Ya kardeşim, bir Fikri Pehlivanlı lafi dolaşüyor, adamı bir göremedik." dedi. "Kim bu?" dedi. Ben de "Benim beyefendi." dedim. "Ooo," dedi. Kaldırdı beni. Sarıldı öptü. Şeylere muhalifmiş, Bilgiçlere. "İşte", dedi. "Bu düzüleri böyle rezil edeceksiniz." dedi.

HP: Hoşuna gitti yani?

FP: Onların ekibi olmadığını, onların ekibi mevcutlar. Biliyor musun? Fakat tabi sonra bu işi kullanamadık, bu şeyleri. Neyse, kabulümüz bitti. Kongre normal seyrine girdi. Sıra seçime geldi. Alkışlarla biz başkan seçildik. Ve hiç unutmam, bir gün Süleyman Demirel bir grup toplantısında, işte partiye sahiplenme filan gibi bir sürü laflar. "Arkadaşlar," dedi. Bir de bana şöyle baktı. Beni kastederek, "Unutmayın!" dedi. Tabi adımı zikretmiyor. "Partiye girdiği günün akşamı başkan olan arkadaşlarımız var bu partide." dedi. Böyle de bir övgü aldık.

HP: Süleyman Demirel senin tarafını mı tutuyordu? Süleyman Demirel kimin tarafını tutuyordu o zaman?

FP: Süleyman Demirel yoktu.

²³ Sadettin Bilgiç, 23 Aralık 1920 de şarki Karaağaç'ta doğmuştur. 20 Nisan 2012'de İstanbul'da vefat etmiştir. İstanbul Üniversitesi Tıp fakültesi mezunudur. Beş dönem milletvekilliği yapmıştır. Ulaştırma ve Milli Savunma Bakanlıkları yapmıştır.

²⁴ Enver Kaplan, 1921 Maraş Göksun'da doğmuştur. 7 Eylül 2005'te vefat etmiştir. Harp Okulu ve Hukuk Fakültesi mezunudur. TBMM'de I. (XII) ve 2. (XIII) dönem Kahraman Maraş Milletvekilliği yapmıştır.

HP: Ragıp Gümüşpala idi, değil mi?

FP: O kongrede 1964, o kongreler ilçe kongresi. Ankara il kongresi bitti. Yani il kongreleri bitti. Arkasından, genel kongre yapıldı. Süleyman Demirel, orada seçildi. Saadettin Bilgiç ile karşı karşıya adaydılar. Bildin mi?

HP: Gümüşpala'nın elinden aldılar.

FP: Evet. Şimdi bir şey anlatmak istiyorum. Ben aynen şimdi bu Gandhi Kemal (Kemal Kılıçdaroğlu) olayı var ya, aynen öyle geldim. Ve Demirel bile seneler sonra, "Partiye geldiği günün akşamı başkan çıkan arkadaşlarımız var, unutmayalım bunları." dedi. Bana da döndü. Şimdi, benim seçilişim tüzüğe aykırı. Tüzüğün 40. maddesi diyor ki, yani kongre kararıyla, partilere üye kabul etmek filan bunlar değil. Seçilmem de mümkün değil. Tüzükte, "En az 6 aydan beri partiye kayıtlı olmayanlar köy ve mahalle toplantılarına iştirak edemezler, delege seçilemezler, il ve ilçe kurullarında aday olamazlar." Bu kadar açık. Ama tüzüğün o maddesine rağmen ben o gün, şimdi Gandhi Kemal'e neden hiç itiraz yok? Neden korktular? Hepsi teslim oldu. Halk istiyor. Halkın istemesi önemli. Anlatabiliyor muyum? Yalnız bir hata yaptım. İlk hemen Ankara'ya dönüşte Saadettin Bilgiç'e gitmişler. Bak, insanların niyetleri önemli hocam. Kırıkkale kongresini iptal ettirmek istemişler. Tabi genel başkanın iki dudağının arasında iptali. Ondan sonra, adam demiş ki, "Ya, siz ne biçim adamsınız?" demiş.

HP: Saadettin Bilgiç mi diyor bunu?

FP: Evet. "Ne biçim adamsınız ya siz?" demiş. "Yani ben o kongrede olmasaydım hemen ilk cümleminde iptal kararı çıkartırdım. Ben o kongreyi gördüm kardeşim." demiş. "Adam ağzımıza vurup vurup aldı." demiş. "Yani partiye o adam lazım." demiş. "Böyle iptal filan yok." demiş. Şimdi bunu diyen adama benim bir teşekkür beyan etmem lazımdı.

HP: Bunu duydunuz değil mi?

FP: "Benim mücadele mahalliydi. Genel Başkanlıkla, heyetinizle bir ilgisi yok. Biz ilçeyi almaya geldik ve orada tuttu." Dedim. Bak, ben Saadettin Bilgiç'in yanında kalsaydım 1965'te mebastum. 1969'da da mebastum. Yani 12 Eylül'e kadar Adalet Partisinden devamlı mebastum. İşte bunu yapmadık. Demirel'in ilk işi seçildim. 1965'te Adalet Partisinin adayı seçimi kaybetti, beni gittiler şikâyet ettiler güya. Bunlar yukarıdaki tezgâhlar bunlar. Benim burada başkan olmamı istemiyorlar. Ben sadece Kırıkkale'de değil ilçelerde; Delice, Sulakyurt, Bala gibi yerlerde de etkinliğim var. Beni ortadan kaldıracaklar ki Bakkal Ahmet Ağayı, bilmem neyi başkan yapıp kendilerine ön seçimde şans arıyorlar. Bunları günlerce oturup anlatmam lazım. Tarihçilerin, siyasilerin, sosyal ve psikolojik şartların değerlendirilmesinde çok büyük faydası var. Şimdi Gandhi Kemal olayını incele uzaktan. Ne oldu birdenbire? Kendilerinin buldukları yeri tehlikede görenler hemen karşı çıktı. Bakalım bugün ne olacak? Yani herifin gelişini durdurmaları filan mümkün değildir.

HP: Engellemezler, evet.

FP: Şimdi bilmiyorum aynı şeyi takip ediyoruz. Beni hiçbir şey yıldırmadı. Partiden kovulduk 1965'te. 1966'da yeniden kongrede girme hakkını kazandım. 1968'de bu sefer yine belediye seçimleri sebebiyle. Adamı götürmüşler o seçim zamanı genel idare kurulu üyelerinden, genel idare kurulu yetkisiyle adam görevlendirilirdi illere. 1968'de anlattığım Süleyman Demirel olayını. Kazanan hocayı hemen aldım partiye götürdüm, tebrik ettim ve

millete dedim ki, “Biz hizmet yarışı içindeydik. Bu yarışta benim tuttuğum aday kaybetti. Ama o da Adalet Partili ben de Adalet Partiliyim, kazanan arkadaş da Adalet Partili. Şimdi yani hepimizin adayı Muhlis Hoca’dır. Bunu kazandırmak bizim görevimizdir.” dedim. Oturduk hemen bir seçim kampanyası düzenledim. Nasıl ama? Bir gün Zafer Caddesinde bir kahvede konuşma yapıyorum. Muhlis Hoca da yanımdaydı. Bir ara kalktı, bir yere gitti, ben o konuşmayı uzattım. Ondan sonra Muhlis Hoca’yla Kaletepe’de bir evde toplantı düzenledim.

HP: Belediye reis aday adayı değil mi daha?

FP: Yok aday. Ben de ilçe başkanım. Benim vazifem adayımı kazandırmak. Benim desteklediğim aday ön yarışmayı kaybetti. Ne yapalım? Ben de partinin ilçe başkanım. Çalışmaya başladık, bir de hoca kayboldu. “Hoca nerede? Hoca nerede?” derken hoca yok. Hocayı almışlar Ankara’ya götürmüşler. Bizim Ankara Milletvekilleri Turgut Toker, bilmem ne. Zühtü de (Pehlivanlı)²⁵ (TBMM. Arşivi, 47) o zaman Meclis İdare Amiri. O’nun idare amiri odasında toplanmışlar.

HP: Onu soracağım. Zühtü Bey hangi partiden vekildi?

FP: Adalet Partisi.

HP: 1961’de ama!

FP: 1961’de Bölükbaşı’ndan seçildi. Millet Partisinden. Sonra Adalet Partisine transfer oldu. Zühtü’nün odasına toplanmışlar. Ne yapalım? Hocaya demişler ki, İli Tedvire Memur Erzurum Mebusu da orada. Hoca kazanacak. Hoca kazanırsa bana diyecekleri yok. Ne memleketi ne partinin kazanması... Önemli olan Fikri Pehlivanlı (parti ilçe başkanı) orada olmasın. 1969’da seçim var. Olay bu anladın mı? Kırıkkale Belediye Reis Adayı Adalet Partisi Adayı Muhlis Ulusan. Seçime de bir hafta var. Anlaşıldı seçimi alıp götürüyoruz. Kampanyayı ben yürütüyorum. Hocanın elinden bir yazı almışlar: “Fikri Pehlivanlı başkanlıkta kalırsa seçim kazanmam mümkün değildir. Onun için bu görevden alınması şarttır...” diye dilekçe almışlar. Herif bana bir telgraf. Ertesi gün bana bir telgraf, “Görülen lüzum üzerine parti başkanlığı görevinden alınıyorsunuz.” diye. “Yerinize orayı tedvire Ankara Milletvekili Zühtü Pehlivanlı memur edilmiştir. Derhal Görevi Ankara Milletvekili Zühtü Pehlivanlı’ya devrediniz.” denmekte. Bir de Zühtü elinde bir çantayla saat 11.00 gibi partiye geldi. Tabii doğru dürüst hoş geldin etmedim. O arada Yalçın’ı arıyordum. “Herhalde bizi görevden aldılar. Sen gel hele, partiye gel, ben partideyim.” dedim. Fikri Bey’i azletmişler diye 5 dakikanın içinde bütün fabrikalara duyurmuşlar görevden alındığımızı. Zühtü de geldi oturdu. Akın akın vatandaş partiye geliyor. Fabrikadan çıkmışlar, çarşıda duyan geliyor. Zühtü’ye dedim ki, (kalabalıklaştı içeri) “Ya Zühtü,” dedim. “Hiç ayıp diye bir şey bilmiyor musun? Soyadımı taşıyorsun. Başka birini bulamadılar mı senin yerine?” dedim. Öyle deyince oradan birisi, “Ulan sen bir de daha utanmadan burada oturuyor musun?” deyince bunun üzerine yürüdü mü kalabalık!

²⁵ Zühtü Nihat Pehlivanlı, 1920’de Beyobası Nahiyesi’nde doğmuştur. 27 Ekim 1975’te Ankara’da vefat etmiştir. Annesi Gülüşan Hanım, Babası Hacı Ömer Efendi’dir. Lise mezunudur Keskin Belediye başkanlığı, Ankara genel Meclis üyeliği, 1961 Genel seçimlerinde TBMM’de I. (XII.) Ve 1965’te de II. (XIII.) Dönem Adalet Partisi Ankara Milletvekili olarak bulunmuştur. CHP’liler tarafından Tandoğan Meydanında 1975’te başına taşla vurularak öldürülmüştür.

HP: Milletvekilinin üzerine?

FP: Başladılar hırpalamaya, dövmeye. En sonunda ben, ama epey hırpaladılar. Mahmatlılı (Mahmutlar) bir oğlan vardı, o kafasına sandalyeyi geçirdi. O vuruyor, o vuruyor linç edeceklerdi. Ben artık önlerine geçmek durumunda kaldım biraz hırpalandıktan sonra. Allah var ya, ben de hemen müdahale etmedim. Yalvarıyor, yemin veriyorlar. "Etmeyin, kurban olayım arkadaşlar, beni bırakın gideyim." diyor. "Bırakacağız ama bir şartla..." Kaba yeminler var ya işte, o yeminleri verdirip tekrarlatıyorlar. Tekrarlıyor. Kalabalığa mecburen ben şöyle siper oldum artık. Bir taksiye bindirip gönderdik, sokağa attık. Bir daha da ömrü billah Kırıkkale'ye gelememi. Biz de partiden kovulmuş olduk, düşünebiliyor musun? Sonra seçim oldu. Niye kovuluyorum? Hani var ya "Fikri Pehlivanlı'yı alırsanız kazanırsınız." diyenler, seçimi kaybetti. Millet Partisinin adayı kaldı. Bu sefer de beni seçimi kaybetmek suçundan partiden kovdular. 1964'te başkan oldum. 1968'e kadar iki kere partiden kovdular. Düşünebiliyor musun? Benim itiraz hakkım var. İşte o incelendi karar verildi. Benim itirazımı kabul ederse, Milletvekili Halit Bey'in o kararı iptal yetkisi var ve onun kararı kesindi. Yazmış da yazıyla "Ben böyle bir saçma karar görmedim. Adamı seçim kazanacağız, bu olmazsa bunu görevden alın diyeceksin. Sonra seçimi kaybedip görevden aldığınız adamı seçim kaybettirmek suçundan partiden ihraç edeceksiniz. Böyle maskara, gülünç bir karar görmedim!" diye yazmış. Ve iptaline demiş. Ama Demirel mahvetti, seçtirmedim. Ben de seçilemedim. Ben 1969'da kazanacak bir adaydım. Önüme üç tane kontenjan koydu. Ben 13'e düştüm.

HP: Zühtü Beyi de koymadı.

FP: Ben Zühtü'yü Mühtüyü temizledim. 1969'da Zühtü Mühtü kalmadı. Zühtü, Ali Rıza²⁶ (Çetiner-Sulakyurtlu). Benimle uğraşanların hiçbirisi listeye giremediler. Zühtü'yü 69'da temizledim.

HP: Ama iyi olmamış ya, iki akraba birbirinizle mücadele etmişsiniz.

FP: Ama napayım, temizleyiverdim. Siyasi rekabet ağır bastı. Öyle akraba olur mu?

HP: İlk milletvekili olduğunuz 1972 değil mi?

FP: Yok, 1973. 1973'te kontenjan koymakla beni aşağı düşürme şansı yoktu. 5. Sırada kazandım. İki kontenjan koysa 7. olurum, 3 koysa 8. olurum. 10 milletvekili kazandı 1973'te. Ömür boyu yanlışlar yaptım. Mümkün değil yanlış yapmamak. Ne kadar çok yanlışlar yapıyorlar seçilmiş, mebus olmuş adamlar, partide yüksek kademelere gelmiş adamlar. Her biri birçok hatanın içindeler. En çok hataları da politikacılar yapıyor. Bunun bir tek yolu var. Evvela parti içi, sonra ülke için gerçek demokrasiyi kurallarıyla getirirsen büyük ölçüde hatalar düzeler. Sen yüzde on barajı koyacaksın sonra seçim yapacaksın.

HP: Süleyman Demirel'i nasıl değerlendiriyorsunuz, siyasetçi olarak? Demirel'in yeri nedir Türk siyasetinde?

²⁶ Ali Rıza Çetiner; Ali Rıza Çetiner Temmuz 1928'de Sulakyurt'ta doğmuştur. Babası Mahmut Bey'dir. Ankara II. Bölgeden 10.10.1965'te Adalet Partisi'nden milletvekili seçilmiştir. TBMM II. (13) dönem Ankara Milletvekilidir. 12.10.1969'da milletvekilliği sona ermiştir. Evlenmiş olup iki çocuğu vardır. Babası Mahmut Bey, annesi Advıye Hanım'dır. 1946 Öğretmen Okulu mezunudur. 1954'te de Gazi Eğitim Enstitüsü Özel Eğitim Bölümünden (Yüksek) mezun olmuştur.

FP: Demirel siyasette fevkalade kendini geliştirme imkânı buldu. Demirel'in ilk zamanı muhteşemdir. Beni harcıyor. Birilerini harcıyor marcıyor ama 1969'da parti içi bir operasyon yaptı. Bir daha tek başımıza iktidarı göremedik. İsmet Paşa "Millî Bakiye" sistemini getirdi. Bırak barajı marajı, Millî Bakiye. Yani barajın altında kalmış, binde 3-5 yani oylar toplandı, kazanamamış bir adama sen bu reylerle milletvekili oldun dendi. Yani son reye kadar değerlendirilen bir sistemdi, 1965'te getirilen seçim kanunu. İyi bir kanundu aslında. Ama buna rağmen halk istedi mi Demirel tek başına iktidara geldi. Bütün alınan tedbirler fayda etmedi. Bütün bunlara rağmen Demirel iyi bir başbakandı. Fakat iyi bir parti genel başkanı değildi. Bir şey söylersin, tamam bittin. Senin haberin bile yok, Demirel'in sana canı sıkıldığından. Öyle şey olur mu? Çağır sor. "Ben seni seviyorum, geliyorsun, gidiyorsun ama böyle bir şey duyuyorum. Bu nedir?" diye sormaz mı adam? Ama sormazdı. Ben hatalıyım, niye girdim Doğruyol Partisine? Benim evim Anavatan Partisiydi yani bir parti arıyorsam kendime, 12 Eylül'den sonra. Fakat Özal'a (Turgut Özal) inanmıyordum. Özal'ı sevmezdik.

HP: Kimse inanmıyordu Özal'a.

FP: Demirel'in adamı diye sevmiyorduk. Yani bu Özalları mözalları icat eden Demirel'dir. Erbakan'ı, Özal'ı icat eden Demirel'dir. Yani bunları icat etmeseydi, Erbakan da ortada olmazdı. Gelirlerdi belki de 2020'de gelirlerdi gelirlerse. Sayın Demirel'in cumhurbaşkanlığını çok beğenirim, çok güzel yaptı. Başbakanken Balıseyh'e bir gölet bile yapamadı. Ama bu hükümet sekiz senede barajlara boğdu ülkeyi. Ama gel de anlat millete.

HP: Sizin milletvekili olduğunuz dönemlerde Kırıkkale için ne gibi çalışmalar yaptınız?

FP: Benim sadece mevcudum (birikimim) gitti. Benim milletvekili maaşlarım gitti, kazançlarım gitti, birikimlerim gitti. Ama Kırıkkale ve çevresini o günkü şartlarda bugünlere getirdik hazırladık. 1956'da ben parti başkanı iken Kırıkkale Lisesini yaptık. Sonra Millî Eğitim Bakanlığına verdik. Ben Kırıkkale'de ve Türkiye'de nüfus hareketlerini takip ediyordum. İlk çift yolu Kırıkkale-Ankara arasına yaptırttım Demirel'e. Beni partiden kovdu filan ama şosedden meydana kadar yollara halı döşedik. Bir çift kıratlı kıyafet aldım Demirel'in arabasına. Böyle 500 tane filan koruma yoktu önceden. Ankara Valisi, "Aman Fikri Bey, ben toplum zabıtasına haber vermeyi unuttuğum. Aman gözünü severim..." "Vali Bey, sen hiç merak etme." dedim. "Senin toplum zabıtana filan ihtiyaç yok. Kırıkkale'de sadece sevgi var, vatandaşın heyecanı var. Demirel sevgisi var. Hiçbir nahoş olay olacağını sanmıyorum." dedim. Çünkü artık yetişmesi mümkün değildi. Mühimmat Fabrikasına ilave bina açılışına gittik. Açılıştan sonra Demirel'e brifing verdim. Şeyi anlattım, Karadeniz coğrafyası, doğu ve güneydoğudan gelen bütün yollar Kırıkkale'den geçiyor, düşünebiliyor musun? Tek yol. Bir kamyon önüne geçerse yokuşta eziyet oluyor. Sollarsan kaza oluyor. Kırıkkale-Ankara arası 2-2,5 saat sürüyor. Bunları anlattım. Hesaplar yanlış, eksik yapılıyor. Gerek nüfus artışı gerekse motorlu taşıt sayılarının artışı dikkate alınmıyor. Diyelim ki 2010 yılında beş bin araç seyrediyor, ama bakıyorsun bu on bin oluyor. Daha başka ihtiyaçları anlattım. "Hemen Bayındırlık Bakanlığı ile temasa geçin 1966 bütçesinden ödenek ayırım. Kırıkkale'den çift yol başlasın." dedi ve 1967'de yol çift şerit olarak tamamlandı.

HP: 1966 değil, 1976 abi. Yol bizim evin önünden geçti.

FP: Yok, 1976 olur mu? 67 yılı. Belki 68'e sarkmıştır bazı yerler. (Fikri Bey bu yolun yapım tarihini yanlış hatırlıyor. Yol 1977'de açıldı. -HP-)

FP: Mesela Kırıkkale'nin Kırıkköyü tarafına şehir ormanı yapalım dedik. Orman Bakanlığını aşağı yukarı ben idare ediyordum. Yahu ne yapalım, Ankara'dan itibaren Kırıkkale'ye doğru ağaçlandıralım dedik. Çok kardeş gibiydik bakanla. Çünkü yüz sene süren ağaçlandırma faaliyeti. Bu sefer de merkezden güneye, batıya, kuzeye doğru ağaçlandırma yapalım, dedik, o işi de programa aldık. Evvela Ankara'nın içi Solfasol Köyünden başladık, Hacı Bayram-ı Veli köyünden. ORAN'a giderken o ormanlık alan filan yer var ya, gecekondular işgal etmesin dedik. Burayı baştan aşağıya ağaçlandırdık. Kırıkkale'nin başındaki orman ağaçlandırmayı sadece park orman olarak düşündük. Ama Dinek Dağı, Koçu Baba, Avşar, Sulakyurt, Ayaş Beline doğru ve Çubuk'a giden yolları ağaçladık. Sistem hâlâ devam ediyor. Ağaçlandırma sistemi bizim programa dâhildi. Yani Dinek Dağındaki bazı kelleşen yerleri ağaçlandırıyorlar.

HP: Ağaçlandırmayı çok aşağılara kadar indirmişler. Kuşburnu, Gazibeyli yoluna kadar indirmişler orman bölgesini.

FP: Kırıkkale'ye daha başka çok şeyler yapardık da 12 Eylül'ün gözü kör olsun. Benim iş okulları. Benden sonra Kırıkkale'ye hiçbir hizmet gelmedi hemen hemen. Sadece resmî binalar çoğaldı; adliye, köy hizmetleri gibi devlet binaları yapıldı. Mesela Kırıkkale'ye kapalı spor salonu yapabileseydik. Ta 77'de yapılabildi. Tabi ki bu hükümetteki arkadaşlarla münasebetlere bağlıdır. Bir de genel politikada rolünüz olur. Bir de özeldede bakan arkadaşlarla ilişkilerinizle. Mesela bu havuzlar kararı öyle çıktı il spor müdürlüğünün. Demirel iktidara geldiği zaman "Şevki²⁷, sen bakan olacaksın." dedim. "Abi, koca grupta dalga geçecek adam beni mi buldun?" dedi. "Göreceksin!" dedim. Demirel'le dolaşılıyor. "Ben kimseyle dalga geçmem. Sen bir kere bunu bil." dedim. İçimden gelen sesi söyledim. "Fakat sen bakan olur olmaz ilk acemiliğinde gargaraya getirip... Yoksa başkalarının elinden alamam seni. İlk etapta Kırıkkale'ye bu hizmeti götüreceksin." dedim. "Bakanlığında bu hizmetleri ilk Kırıkkale'ye yapacaksınız." dedim. Bakan oldu ve o da sözünde durdu. Yoksa daha Türkiye'nin sayılı illerinde yüzme havuzlu öyle spor tesisleri filan yoktu. Stat yaptırılalım dedik...

HP: Stadı Fikret Karabudak²⁸ diye (Pehlivanlı, 2010) bir eski paşa yaptırmış.

FP: Askeri Fabrikalar Umum Müdürlüğü vardı. Fikret Paşa da oranın müdürüydü. Fikret Paşa'yı hatırlamıyorum.

HP: O eski.

FP: Eskiden askeri fabrikalar, MKE oldu, adı değişti.

²⁷ Ali Şevki Ere, 1935'te Tokat'ta doğmuştur. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi mezunudur. XV, XVI, 19, 20 ve 21. Dönem Tokat milletvekilliği yapmıştır. Gençlik ve Spor, Gümrük ve Tekel Bakanlığı, Devlet ve Ulaştırma bakanlıkları yapmıştır.

²⁸ Tümgeneral Fikret Karabudak; Mustafa Fikret Karabudak'ın babası Ahmet Çavuş, annesi Fatma hanımdır. Denizli'nin Çal kazasında 1309'da (1893) dünyaya gelmiştir. 1946 yılında Ocak-Eylül ayları arasında Kırıkkale Askeri Fabrikalar Grup müdürlüğü yapmıştır. 1946-1948 yılları arasında Askeri Fabrikalar Umum Müdürlüğü yapmıştır. 9. Dönem Demokrat Parti Denizli milletvekili olarak görev yapmış ve ölümü dolayısıyla milletvekilliği düşmüştür. 8.10.1952'de vefat etmiştir.

HP: Askeri fabrikalar kurulurken birtakım tartışmalar var. Güya Obalılar ile Keskinliler fabrikaların oraya kurulmasını istememişler.

FP: Yok, oraya kurulacakmış da “Beyler” istememişler filan. Ama çanak da tutmamışlar. Belki onlar uğraşsaydı oraya kurulurdu.

HP: Balışeyh tarafına da kurulabilirdi.

FP: O vadi daha müsaitti. Değirmenli Boğazdan al ta İzzettin’e kadar, her tarafa yapılabilirdi. Bu arada Oba’ya, Hüseyin Bey Obası’na da lojmanlar filan da yapılırdı.

HP: Gerçekten böyle bir şey var mı, halkın tevatürü mü?

FP: Bu işte en samimi gayreti gösteren, çabalayan Hüseyin Kâhya’dır. Hüseyin Kâhya’dan da kimse kalmadı. Çocukların da hemen hepsi fukaralaştı. Hüseyin Kâhya tarlaların bir kısmını da bağış olarak vermiştir. Bağışa ihtiyacı da yoktu belki MKE’nin.

HP: Benim incelediğimde de Hüseyin Kâhya Bey ilgilenmiş ama asıl faktör, stratejik bakımdan ırmak kenarı, elektrik enerjisi vs. yoksa şahıslarla ilgisi yok yani. O zaman devleti küçük düşürmek olur. Kırıkköyü Muhtarının tavsiyesiyle iş yapmış gibi olur.

FP: Muhtarın tavsiyesiyle fabrika yapılmaz. Ama gitmişler, gelmişler, uyarılmışlar, arazi veririz demişler. O devirde de bir düşün, devletin her istimlake parası mı vardı? Demiryolları kanunu var. Buna göre istimlak diyorlar. Metrekaresi kaç kuruştan istimlak ediyorlardı.

FP: Hocam sen de öğrendin. Bir ben geldim Türkiye’de partiye. Bir de şimdi Gandi Kemal geliyor. Süleyman Demirel de kolay gelmedi. Ne kadar Yahudi, mason teşkilatı varsa harekete geçtiler. Hürriyet Gazetesini ele aldılar. Bir fotoğrafla barajlar kralı Süleyman Demirel. Methettiler. Kolay değildi ya...

Değerlendirme

Bu çalışmayı hazırlarken Fikri Bey’in konuşma diline, üslubuna dokunmadık. Fikri Bey nasıl ifade etmişse söylediklerini o şekilde yazıya geçirdik. Konuşma sırasında ismi geçen siyasetçi, komutan ve diğer kişiler hakkında dipnotlarda kısa kısa açıklamalar yapmak suretiyle okuyucuyu aydınlatmaya çalıştık. Fikri Bey, yapılan sohbette çocukluğundan, okul hayatından bahsederek dönemin anlayışı, gelenekleri üzerinde durmuştur. O zamanki aile yapısı, ailede çocukların durumu, baba-çocuk ilişkisi hakkında yaşadıklarından hareketle malûmat vermektedir. Zengin bir aile çocuğu olmasına rağmen okuma konusunda karşılaştığı zorluklar ve mahrumiyetler dikkate değer hususlardır. Okumak için Yozgat ve başka yerlere gitmesi o günkü Kırıkkale’nin eğitim hususundaki durumunu göstermesi bakımından dikkate değerdir. Afyon Lisesindeki yatılı zamanları hakkındaki düşünceleri önem arz etmektedir. Liseyi bitirdikten sonra İstanbul’a üniversite tahsili için gidişi ve karşılaştığı durumlar devrin yaşayışını aksettirmesi açısından önem arz etmektedir. İkinci Dünya Harbi’nin arkasından Eczacılık Fakültesi’nde okumak için İstanbul’a gidişi ve karşılaştığı durumlar Türkiye’nin sıkıntılı dönem fotoğrafından bir kesit sunmaktadır. Otobüsten indikten sonra sabahçı kahvesinde günün ağarmasını beklerken içtiği şeker yerine kuru üzümün tatlandırıcı olarak kullanıldığı çay hikâyesi Türkiye gerçeğini yansıtmaktadır. İnsanların çay içebilmek için kullanacağı şekerin olmaması ve pratik bir çözüm olarak kuru üzümü keşfedip şeker yerine kullanması ekonomik sıkıntının ulaştığı boyutları ifadesi bakımından çok değerlidir. Bu

hadisenin, yaşayan bir insanın ağzından ifade edilmesi ayrı bir önem taşımaktadır. Böyle bir duruma yabancı olan gencin fakülteye başlarken karşılaştığı bu durum o günün zorluklarını ifade etmesi açısından dikkate değerdir. Fakültede geçen yılları, öğrencilerin günlük hayatı, hayata bakışları, eğlence anlayışları, yurtların durumu vs. hakkında birinci ağızdan anlatılan hususlar tarihe ışık tutacak mahiyettedir. Okulu bitirdikten sonra hayata atılışı, eczane açma teşebbüsleri önemli hususlardır. Yerel Tarih çalışmalarına ışık tutacak mahiyette bilgileri ihtiva etmektedir. 1950'li yılların Kırıkkale'sindeki hayatın akışı, eczacıların adedi ve kimler oldukları hakkında anlatılanlar kıymetli bilgilerdir. Meslektaşları hakkındaki mütalaaları, üzerinde durulacak hususlardır. Halkla ilişkileri, şehirdeki sosyal hayata katılım biçimi önemli hususlardandır. Sivil toplum kuruluşları ve bazı derneklerdeki faaliyetleri, buralarda karşılaştığı haksız ve hukuksuz uygulamalara karşı yürüttüğü faaliyetler, 1950'li yıllar taşrasındaki gündelik hayatı aksettirmesi bakımından önemlidir. Anadolu taşrasındaki yaşanmış hayat örneklerinden kesitler sunması tarihçilik açısından çok kıymetlidir. Siyasete atılışı, en küçük birimden başlayarak milletvekilliğine kadar yükselişi sırasında karşılaştığı olaylar ve bunlara karşı aldığı tavır ve sonuçlarına dair bilgiler çok kıymetlidir. Taşrada siyaset yapmanın usulleri ve karşılaşılan durumlar hakkındaki değerlendirmeleri siyaset tarihi açısından önemlidir. Siyasetin acımasızlığı, kazanmak uğruna yapılan mücadelelerin zaman zaman belden aşağı vurmasının örneklerini sunması bakımından kıymetli bilgilerdir. Yerelde siyasetin yerine göre akraba, eş dost ilişkilerini olumsuz yönde etkilemesinin örneklerini bu sohbette görmek mümkündür. Türk siyasetinin önemli figürlerinden olan Süleyman Demirel, Osman Bölükbaşı hakkındaki değerlendirmeleri siyasi tarih ve demokrasi tarihi açısından istifade edilecek fikirlerdendir. Diğer siyasetçiler ve yerel siyaset figürleri için yaptığı değerlendirmeler de önem arz etmektedir. Fikri Bey'in uzun sohbet sırasında hayata, siyasete ve Kırıkkale'ye ait ortaya koyduğu fikirler yerel tarih çalışmaları açısından son derece kıymetli ve önemlidir. Bu yerele yönelik sözlü tarih çalışmasının okuyuculara ve Kırıkkale tarihine katkı sağlayacağı umudundayım.

Kaynakça

Arşivler

BCA, 490.01.932.625.2-42.

TBMM. Arşivi, Zühtü Pehlivanlı'nın 47 numaralı Sicil dosyası.

TBMM. Arşivi, Fikri Pehlivanlı'nın Türkiye Büyük Millet Meclisi Üyesine Mahsus Zat ve Sicil Dosyası, Dönem: IV-(15), Sicil No.983.

Kitap, Makaleler ve Tezler

Gürsoy, A. vd. (2013). "Prof. Dr. Hayriye Amal (1912-2005)", *Journal of Faculty of Pharmacy of İstanbul University*, c.38, 3-15.

Sayar, A. G. (2012). "Ahmet Süheyl Ünver (1898-1986)", *TDV İslam Ansiklopedisi*, 42, İstanbul, Türkiye Diyanet Vakfı, 350-352.

Demirbilek, B. (2017). *TBMM'nin IX. Dönem (1950-1954) Ankara Milletvekilleri ve Siyasi Faaliyetleri*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü).

Pehlivanlı, H. (Eylül-Aralık 2010). "Askeri Fabrikalar Umum Müdürü Tümgeneral Fikret Karabudak". *Geçmişten Günümüze DENİZLİ Dergisi*, 26, 19-22.

Pehlivanlı, H. (03.06.2014). "Kırıkkale Özel Lisesi'nden Kırıkkale Lisesi'ne (1954-). *Pusul Gazetesi*.

Pehlivanlı, H. (22.04.2014), "Kırıkkale Belediye Başkanı Selim Özer (1896/1312-20 Kasım 1975)". *Pusula Gazetesi*.

Pehlivanlı, H. (20.08.2015.), "Kırıkkale'nin yetiştirdiği güzide evlatlarından bir İstanbul Beyefendisi: Fikri Pehlivanlı". *Pusula Gazetesi*.